

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

**15-18 YAŞ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN DİJİTAL
EBEVEYNLİK FARKINDALIĞI VE İNTERNET
BAĞIMLILIĞI DÜZEYİ İLE ÇOCUĞUNUN İNTERNET
BAĞIMLILIĞI DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif ÇELİKBAŞ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

- Yazar Adı Soyadı** : Elif ÇELİKBAŞ
- Tezin Dili** : Türkçe
- Tezin Adı** : 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki
- Enstitü** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Anabilim Dalı** : Psikoloji
- Tezin Türü** : Yüksek Lisans
- Tezin Tarihi** : 07/06/2023
- Sayfa Sayısı** : 83
- Tez Danışmanları** : Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ
- Dizin Terimleri** : Dijital ebeveynlik, anne- çocuk internet bağımlılığı, dijital ebeveynlik farkındalığı
- Türkçe Özet** : Bu araştırma 15-18 yaş çocuğa sahip annelerin dijital ebeveynlik farkındalığı ve internet bağımlılığı düzeyi ile çocuğunun internet bağımlılığı düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.
- Dağıtım Listesi** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Elif ÇELİKBAŞ

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı

**15-18 YAŞ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN DİJİTAL
EBEVEYNLİK FARKINDALIĞI VE İNTERNET
BAĞIMLILIĞI DÜZEYİ İLE ÇOCUĞUNUN İNTERNET
BAĞIMLILIĞI DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif ÇELİKBAŞ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Elif ÇELİKBAŞ

.../.../2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Elif Çelikbaş'ın 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişki adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza
Başkan
Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ
(Danışman)

İmza
Üye
Dr. Öğr. Üyesi Aman Sado
ELEMO

İmza
Üye
Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2023

İmzası
Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü

ÖZET

15-18 YAŞ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN DİJİTAL EBEVEYNLİK FARKINDALIĞI VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI DÜZEYİ İLE ÇOCUĞUNUN İNTERNET BAĞIMLILIĞI DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

15-18 yaş aralığında çocuğu olan ve çalışan annelerin dijital ebeveynlik farkındalıkları ele alınarak internet bağımlılığı düzeyi ile çocuğunun internet bağımlılığı düzeyi arasındaki ilişki incelendi. Ebeveynin internet bağımlılık düzeyinin çocuğunun internet bağımlılık düzeyini etkileyip etkilememesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu araştırmanın evrenini 15-18 yaş aralığında 183 çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Çevrimiçi anketler yoluyla araştırmaya katılmayı kabul eden 183 kişiden ‘Demografik Bilgi Formu’, ‘Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği’, ‘İnternet Bağımlılığı Ölçeği’ ve ‘Aile Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği’ ni yanıtlamaları istendi. Anket soruları katılımcılara yöneltilerek dijital ebeveynlik tutumunun etkileri ve ebeveyn internet bağımlılığı düzeyi ile çocuğunun internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelendi. Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı ile analiz edildi. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, min-maks değerleri, ortalama ve standart sapma) kullanıldı. Ölçeklerin güvenilirliğini test etmek amacıyla “Güvenilirlik Analizi” yapıldı.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ebeveyn internet bağımlılığı ile çocuğun internet bağımlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulundu. Dijital ebeveynlik farkındalığı düzeyi ile ebeveynin internet bağımlılığı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulundu. Dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocuğun internet bağımlılığı arasında da anlamlı bir farklılık bulundu. Fakat çocuğun internet bağımlılık düzeyi ile annenin yaşı, annenin eğitim düzeyi ve ailenin geliri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamadı.

Anahtar Kelimeler: Dijital ebeveynlik farkındalığı, anne internet bağımlılığı, ergen internet bağımlılığı

SUMMARY

DIGITAL PARENTING AWARENESS OF MOTHERS WHO HAVE CHILDREN AT THE AGE OF 15-18 AND THE CORRELATION BETWEEN THE LEVEL OF INTERNET ADDICTION OF THEMSELVES AND THEIR CHILDREN

Considering the digital parenting awareness, the relationship between the level of internet addiction of working mothers who have children at the age of 15-18 and the level of internet addiction of their child were examined. The purpose of this research is to find out whether the parent's internet addiction level affects their child's internet addiction level. This study is consisted of 183 children between the ages of 15-18 and their mothers. 183 people who agreed to participate in the survey through online surveys were asked to answer the 'Demographic Data Form', the 'Digital Parenting Attitude Scale' and the 'Internet Addiction Scale of Parent-Child'. By directing the survey questions to the participants, the effects of digital parenting attitude and the relationship between the level of parental internet addiction and their child's internet addiction were examined. The data obtained in the study were analyzed with SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 Program. In the evaluation of the data, descriptive statistical methods (number, percent, min-max values, mean deviation and standard deviation) were used. "Reliability Analysis" was performed to test the reliability of the scales. According to the results of the study, a statistically significant difference was obtained between parental internet addiction and the child's internet addiction level. A significant difference was obtained between the level of digital parenting awareness and the level of parental internet addiction. A significant difference was also obtained between digital parenting awareness and a child's internet addiction. However, there was no statistically significant difference between the child's internet addiction level and the mother's age, the mother's education level and the family's income. It was found that while the child's internet addiction was affected by the mother's internet addiction and digital awareness, the mother's age, education level and family income did not make a significant difference.

Key Words: Digital Parenting Awareness, Mother's- Adolescent Internet Addiction,

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	vii
EKLER LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN GENEL ESASLARI

1.1. Araştırmanın Problemi.....	3
1.1.1. Araştırmanın Alt Problemleri	3
1.2. Araştırmanın Hipotezleri	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	5
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Araştırmanın Sayıltıları	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dijitalleşme.....	8
2.1.1. Dijitalleşmenin Tanımı	8
2.1.2. Dijital Ebeveynlik Kavramı	8
2.1.3. Dijital Ebeveynliğin Belirleyicileri	9
2.1.3.1.Dijital Okuryazarlık.....	9
2.1.3.2.Dijital Ortamda Farkındalık	10
2.1.3.3.Dijital Ortamda Kontrol	11
2.1.3.4.Dijital Etik	12
2.1.3.5.Yenilikçilik	13
2.1.4. Dijital İstismar.....	14
2.1.5. Dijital Güvenlik.....	15
2.2. İnternet Bağımlılığı	16
2.2.1. İnternet Bağımlılığı Etiyolojisi	16
2.2.2. Young İnternet Bağımlılığı Testi	17
2.2.3. Griffiths İnternet Bağımlılığı Testi.....	18
2.3. Annelerde İnternet Bağımlılığı	19

2.4. Çocuklarda İnternet Bağımlılığı.....	20
2.5. Bilişsel Davranışçı Terapi Kuramı.....	21
2.5.1. Bilişsel Davranışçı Terapi Kuramı Nedir	21
2.5.2. İnternet Bağımlılığı ile Bilişsel Davranışçı Terapi Kuramı Arasındaki İlişki.....	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Çalışma Grubu.....	23
3.2. Veri Toplama Araçları.....	23
3.2.1. Sosyo- Demografik Bilgi Formu	23
3.2.2. Aile- Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği	24
3.2.3. İnternet Bağımlılığı Ölçeği	24
3.2.4. Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği	25
3.3. Verilerin Analizi	26

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

4.1. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	26
4.2. Sürekli Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	28
4.3. Güvenirlik Analizi	28
4.3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	28
4.3.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Analizi Sonuçları.....	29
4.4. Tanımlayıcı İstatistikler	30
4.4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	30
4.4.2. Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Dağılımları	30
4.4.3. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	31
4.4.4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	34

4.5. Sürekli Değişkenler ve Ölçekler Arası İlişkiler.....	37
4.6. Ölçekler Arası İlişkiler.....	38

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. TARTIŞMA	41
5.1.1. Aile- Çocuk İnternet Bağımlılığı ve Sosyo Demografik Değişkenlerin Karşılaştırılması.....	41
5.1.2. Annenin İnternet Bağımlılığı ile Çocuk İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması	44
5.1.3. Annenin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ile Çocuk İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması	44
5.2. SONUÇ VE ÖNERİLER	45
5.3. KAYNAKÇA.....	49
5.4. EKLER.....	57
EK- A. Etik Kurul Karar Örneği.....	57
EK - B. Sosyo Demografik Bilgi Formu	58
EK - C. Aile Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği	61
EK - Ç. İnternet Bağımlılığı Ölçeği	62
EK - D. Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği	63

KISALTMALAR

DEFÖ	:	Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Ölçeği
İB	:	İnternet Bağımlılığı
SPSS	:	Statistical Package for the Social Science
N	:	Kişi sayısı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	28
Tablo 2: Sürekli Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	29
Tablo 3: Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	30
Tablo 4: Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Analizi Sonuçları.....	31
Tablo 5: Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	31
Tablo 6: Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Dağılımları	32
Tablo 7: Katılımcıların Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	32
Tablo 8: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	35
Tablo 9: Sürekli Değişkenler ve Ölçekler Arası İlişkiler.....	37
Tablo 10: Ölçekler Arası İlişkiler.....	38

EKLER LİSTESİ

- EK-A:** Etik Kurul Karar Örneği
- EK-B:** Sosyo Demografik Bilgi Formu
- EK-C:** Aile Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği
- EK-Ç:** İnternet Bağımlılığı Ölçeği
- EK-D:** Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği
- EK-E:** Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği İzin Metni
- EK-F:** İnternet Bağımlılığı Ölçeği İzin Metni
- EK-G:** Aile Çocuk İnternet Bağımlılığı İzin Metni

ÖNSÖZ

Tez yazmak karanlık bir yolda tek başına yürümeye benziyor .Tezimi yazarken fikirleriyle yoluma ışık tutan, yol boyunca sabrını ve emeğini esirgemeyen, sorularımı her zaman özveriyle yanıtlayan sevgili danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Esra Savaş'a herşey için teşekkür ederim.

Tez dönemim boyunca tüm sıkıntılara katlanan , çözüm bulmaya çalışan sevgili eşim Kemal Çelikbaş'a çok teşekkür ederim. Sevgisiyle içimi ısıtan varlığıyla yüzümü güldüren sevgili kızım İkra Derin Çelikbaş'a sonsuz teşekkürler.

Dualarıyla hep yanımda olan , sıcacık ellerini her zaman omzumda hissettiğim, bana olan inancını asla yitirmeyen, tökezlediğimde desteğini esirgemeyen sevgili annem Yasemen Karabüber ve babam Murat Ahmet Karabüber'e emekleri ve duaları için teşekkürler.

GİRİŞ

Günümüzde teknoloji hızla gelişmektedir. Gelişen ve değişen teknoloji dijitalleşen çağın yapı taşlarını oluşturmaktadır (Erturgut, 2008). Dünyanın dijital karnesi olarak ta bilinen içinde yaklaşık 250 ülkenin bulunduğu internet kullanım verilerini paylaşan We Are Social isimli kuruluş, We Are Social Digital Report October 2022 raporunda; küresel nüfusun 7,99 milyar seviyesinde olduğunu raporlamıştır. Küresel internet kullanıcılarının Ekim 2022'ye kadar olan yılda yüzde 3,5 artarak 5,07 milyar olduğunu paylaşmıştır ve internet penetrasyonu şu anda dünya toplam nüfusunun yüzde 62,5'ini oluşturmaktadır. Veriler, internet kullanıcılarının geçen yıldan bugüne 192 milyon arttığını, ancak COVID-19 nedeniyle araştırma ve raporlamaya yönelik devam eden kısıtlamaların, gerçek büyüme eğilimlerinin bu rakamların önerdiğinden çok daha yüksek olabileceği anlamına geldiğini söylemektedir (We Are Social, 2022). Analizler, insanların özellikle Covid-19 karantinaları sırasında interneti kullanarak geçirdikleri süredeki hızlı artışın ardından, internet kullanımlarında daha 'amaçlı' olamaya çalıştıklarını gösterse de internet hayatımızdaki önemini ve yerini korumaktadır (We Are Social, 2022). Dijital dünyaya evrilen yeni dünyada günlük yaşam ve teknoloji kavramları birbirinden bağımsız düşünülememektedir. Bu sebeple dijitalleşmenin işleyiş ve içeriklerinin iyi anlaşılması gerekmektedir. Eğitim, sağlık, ticaret gibi birçok noktada zamandan ve emekten tasarruf sağlayarak insan hayatına olumlu katkılar sunan teknoloji, beraberinde olumsuz faktörlerde barındırabilmektedir. Teknoloji çağı dijitalleşmeyi sağlarken aynı zamanda kullanıcısının düşüncelerine de yön vermektedir (Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Odabaşı, 2013) Özellikle internete ulaşımı diğer yaş gruplarına göre daha kolay olan 15-18 yaş arasındaki çocuklara olumlu ve olumsuz etkileri bu çalışmada incelenmiştir (Ceyhan, 2008). Anneleri tarafından internet kullanımı denetlenmeyen çocukların internet kullanım süresi artarken anneleri tarafından kontrollü bir şekilde internet kullanan çocukların internet kullanım süresi olumlu yönde etkilenmektedir. Ayrıca süreyle birlikte internetin nasıl kullanıldığı, çocukların vakit geçirdiği sitelerin içerikleri de risk

oluşturabilmektedir. Denetimin olmadığı bir internet kullanımında çocuklar çeşitli risklere maruz kalabilmektedir (Ceyhan, 2008).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte teknoloji hayatın pek çok alanıyla bütünüleşmeye başlamıştır. Yaşamın bütünü alanlarına çeşitli kolaylıklar sunmuştur (Alptekin, 2020). Bu bütünüleşme süreci, özellikle bu teknolojileri çocukların, ebeveynlerinden daha hızlı bir şekilde kullanmaya ve uyum sağlamaya başlamaları ile çocuklar aısından çeşitli olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir (İnan Kaya, 2021). Türkiye'de bilgisayar ve internet hemen hemen bütünü evlerde mevcuttur. Çocuklarını dışarıda oyun oynarken merak eden ebeveynler, artık evlerinde de çocuklarını merak etmektedirler. Tüm bu gelişmelerden dolayı ebeveynlik kavramı farklı boyutlar kazanmış ve ebeveyn rolleri de değişmiştir (Manap, 2020). Bu araştırmada dijital ebeveynlik kavramı ele alınmış, ebeveynlere ait roller incelenmiştir. Ayrıca ebeveynin internet bağımlılığının çocuğunun internet bağımlılığına etkisi incelenmiştir. Alanyazında internet bağımlılığı konusunda araştırmalar mevcut olmasına rağmen dijital ebeveynlik farkındalığı ele alınarak anne-çocuk internet bağımlılığı ilişkisi hakkında çok az araştırma bulunmaktadır. Bu sebeple araştırmanın literatüre, gelecek çalışmalara katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN GENEL ESASLARI

1.1. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemi; “Dijital ebeveynlik farkındalığı ele alınarak 15-18 yaş çocuğu olan annelerin internet bağımlılık düzeyi ile çocuğunun internet bağımlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.1.1. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmada, belirtilen probleme dayalı olarak yapılan çalışma ve incelemeler doğrultusunda araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocuk internet bağımlılığı arasında bir ilişki var mıdır?
2. Ebeveyn internet bağımlılığı ile çocuk internet bağımlılığı arasında bir ilişki var mıdır?
3. Ebeveynin dijital ebeveynlik farkındalığı ile ebeveyn internet bağımlılığı arasında bir ilişki var mıdır?
4. Ebeveynlerin eğitim düzeyi ile dijital ebeveynlik farkındalığı arasında bir ilişki var mıdır?
5. Ebeveynlerin yaşları ile dijital ebeveynlik farkındalığı arasında bir ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Ebeveyn internet bağımlılığı ile çocuk internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

H₁₀: Ebeveyn internet bağımlılığı ile çocuk internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Ebeveyn internet bağımlılığı ile çocuk internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Ebeveynin dijital ebeveynlik farkındalığı ile ebeveynin internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

H20: Dijital ebeveynlik farkındalığı düzeyi ile ebeveynin internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H21: Dijital ebeveynlik farkındalığı düzeyi ile ebeveynin internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocuğun internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

H30: Dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocuğun internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H31: Dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocuğun internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin yaşı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

H40: Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin yaşı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H41: Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin yaşı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

H50: Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H51: Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

H60: Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H61: Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada “Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Ele Alınarak 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki” incelenecektir. Araştırmanın dijital ebeveynlik farkındalığına ve ebeveyn – çocuk internet bağımlılığına uygulanan ölçeklerden çıkan bulgularla sonuçlanabileceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Dünya nüfusu Ocak 2022 tarihi itibarıyla 7,91 milyar seviyesinde bulunuyor. Küresel internet kullanıcıları 2022'nin başında 4,95 milyara yükseldi ve internet penetrasyonu şu anda dünya toplam nüfusunun yüzde 62,5'ini oluşturuyor. Veriler, internet kullanıcılarının geçen yıl 192 milyon (+yüzde 4,0) arttığını, ancak COVID-19 nedeniyle araştırma ve raporlamaya yönelik devam eden kısıtlamaların, gerçek büyüme eğilimlerinin bu rakamların önerdiğinden çok daha yüksek olabileceği anlamına geldiğini gösteriyor (We Are Social, 2022).

Bu verilerden anlaşılacağı üzere dünya nüfusu hızla dijital kullanımını arttırmaktadır. Bu sebeple dijitalleşmenin gerektirdiği içeriklerin iyi anlaşılması gerekmektedir. Çünkü dijitalleşmenin olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. 15-

18 yaş arasındaki çocukların kendilerinden küçük olan yaş gruplarına göre internete erişimleri desteksiz ve daha kolaydır. Bu durum onların internet bağımlılığına zemin hazırlamaktadır (Polat, Kök ve Tekeli, 2019).

Çocukların internet kullanım alışkanlıkları annelerin tutumlarına göre değişkenlik kazanmaktadır. İnternet kullanımı denetlenmeyen çocukların internet kullanım süresi artarken anneleri tarafından kontrollü bir şekilde internet kullanan çocukların internet kullanım süresi olumlu yönde etkilenmektedir. Ayrıca süreyle birlikte internetin nasıl kullanıldığı, çocuğun vakit geçirdiği sitelerin içerikleri de risk oluşturabilmektedir. Denetimin olmadığı bir internet kullanımında çocuk bu risklere maruz kalabilmektedir (Ceyhan, 2008). Ayrıca yapılan bir araştırmada çocuğun internet kullanımının aile tarafından kontrol edilmemesi ya da internet kullanımına aile tarafından herhangi bir engel koyulmaması internetin kötüye kullanılmasında bir etken olarak görülmektedir (Young, 2004).

Dijital ebeveynlik becerisine sahip olan bir annenin, dijital okuryazar olmanın yanında internette bulunan olumlu ve olumsuz içeriklerin ayrımını yapabilen, çeşitli risklerin farkına varabilen, bu sayede çocuğunun bilgisayarda ya da internette ne yaptığını takip edebilen bir birey olmalıdır. İnternete ulaşmanın kolaylaşmasıyla birlikte olumlu – olumsuz fark etmeksizin çeşitli türdeki içeriğe ulaşmakta mümkün kılınmıştır. Bu nedenle dijital ebeveynlik rollerinden olan farkında olma rolü son derece önemlidir.

Bu araştırma, dijital ebeveynlik farkındalığı ele alınarak anne – çocuk internet kullanım alışkanlıklarını inceleyebilmektedir. Bu araştırmanın, literatürde bu konu üzerine yapılmış olan araştırmaları destekleyerek ileriki araştırmalara kaynak sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitimcilere ve annelere oluşabilecek riskler hakkında fikir sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırma değişkenlerini ölçmek için kullanılan veri ölçüm araçlarının istenilen bulguları elde etmek bakımından uygun, geçerli ve güvenilir birer ölçek olduğu varsayılmaktadır.

2. Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının ölçülmek istenilen özellikleri doğru olarak ölçtüğü varsayılmıştır.
3. Çalışma kapsamında görüşlerine başvurulan annelerin görüşme sorularına ve lme araçlarına verdikleri cevaplar, gerçek düşünceleri doğrultusundaki değerlendirmeleri olduğu kabul edilmiştir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma, ankete katılmayı kabul eden Bursa'da ikamet eden 183 anne ile sınırlandırılmıştır.
2. Anket 15-18 yaş aralığında çocuğa sahip olan çalışan annelere uygulanmıştır. Çocukların birincil bakımını üstlenmesi ve çocuklar üzerindeki etkileri nedeniyle annelere uygulanmış olup babalar araştırmaya dahil edilmemiştir.
3. Bu araştırmada elde edilen bilgiler, kullanılan veri toplama araçlarının, ışığında ulaşılan verilerle sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Dijitalleşme

2.1.1. Dijitalleşmenin Tanımı

Dijitalleşme, eğitim, ticaret ve günlük hayatta teknolojik araçlar kullanılarak; sürekli değişebilen, akışkan verinin dijital ortamlara aktarılması olarak tanımlanabilir. Bunu yaparken stabil yaşam düzenini yeni bir şekle dönüştürür. Dijitalleşen yaşam, verilere ulaşmayı, paylaşmayı ya da saklamayı kolaylaştırma imkânlarını da beraberinde getirir (Elektrikinfo, 2019).

2.1.2. Dijital Ebeveynlik Kavramı

Dijital ebeveyn kavramını ilk kez 2006 yılında Greenberg, Eastin ve Hofschire internette ebeveynlik üzerine yapmış oldukları çalışma neticesinde ortaya çıkarmışlardır. Çalışmalarında ebeveynlik modelleri ve evde internet erişimi seviyesinin etkilerini incelemişlerdir. Çalışmanın temelini ebeveynlerin oluşturması, internet teknolojisi ile hızla dijitalleşen dünyada “dijital ebeveyn” kavramını doğurmuştur (Greenberg, Eastin ve Hofschire, 2006).

Dijital ebeveyn; en az temel seviyede teknolojik araçları kullanma becerisine sahip, dijitalleşmenin getirdiği olumlu faydalardan yararlanabilen aynı zamanda risklerin farkında olan ve bu riskler karşısında önlemlerini alabilen, gerçek hayattaki etik kuralların dijital platformda da olması gerektiğini çocuğuna aşıl原因 ve yeniliklere açık olan birey şeklinde tanımlanabilir (Yurdakul vd., 2013).

Teknolojik gelişmelerin hızla arttığı bir ortamda çocuklar dijitalleşmeyi doğru anlamlandıramayabilir, dijitalleşmeye hazır olmayabilir. Risklerin farkında olmayan çocuklar için anneler dijital platformlardaki risklerin farkında olmalı ve bu risklere karşı önlemler almalıdırlar (Canbek ve Sağıroğlu, 2007).

Nasıl ki anneler dışarıdaki tehlikelere karşı çocuklarını korumak için önlem alıyorsa, risklere karşı yönlendiriyorsa dijital ortamın tehlikelerine karşı da çocuğunu uyarmalı ve doğru şekilde yönlendirerek riskleri minimize etmelidirler (Yurdakul vd., 2013).

Anneler teknolojik araçları kullanmadaki alışkanlıkları açısından çocuklarına rol model özelliği taşıyabilmektedirler (İnan Kaya, 2021).

2.1.3. Dijital Ebeveynliğin Belirleyicileri

Bir annenin gözlerinin içi çocuğunun gözlerinin içine bakmıyorsa, duygusal ve biyolojik ihtiyaçlarını karşılaması gereken noktada gözlerini ekrandan alamıyorsa çocuğun da kendini ekrandan ayıramaması beklenen bir sonuçtur. Bu bilginin ışığında annelerin, çocukların ekran bağımlılığında etken rol oynadığı söylenebilir (Bulgurcu, 2021). Literatür incelendiğinde teknolojinin, aile ilişkilerine yeni bir yön vermediği görülmektedir. Teknoloji, var olan aile ilişkisinin yönünü kuvvetlendirmektedir. Eğer anne ile çocuk arasında doygun, olumlu bir ilişki varsa teknolojinin de bu ilişkiye olumlu katkıları olmaktadır. Fakat anne ile çocuk arasında iletişim kopukluğu ve zayıf bir bağ varsa teknoloji burada etken rol oynayarak aradaki ilişkiyi yalnızlaştırabilmektedir (Bulgurcu, 2021).

Prensky (2001) yaptığı çalışmasında iki kavram olarak aile ve çocuğu, dijital perspektifinde yeni bir kimlikle bütünleştirmiştir; Dijital Yerli ve Dijital Göçebe. Dijital Yerli, teknolojinin belli bir seviyeye ulaştığı dönemde dünyaya gelenler için kullanılan bir tanımdır. Dijital Göçebe tanımı ise teknolojiyle sonradan tanışan bireylerdir. Anneler dijital göçebe tanımı altında yer alırken çocukları dijital yerli tanımı altında değerlendirilir (Prensky, 2001). Dijital göçebelerin dijital dünyanın getirdiği kolaylıklar ve zorluklar karşısında dijital yerlilere yol gösterebilmesi için belirli özelliklere ve rollere sahip olması gerekir. Bu özellikler ve roller; dijital okuryazarlık, dijital etik, dijital ortamda kontrol, yenilikçilik ve dijital ortamda farkındalığı içeren dijital ebeveynlik rolleridir (Yurdakul vd., 2013).

2.1.3.1. Dijital Okuryazarlık

Literatürde dijital okuryazarlığın birçok tanımı bulunmaktadır. Bunlardan Unesco (2018: 7), dijital okuryazarlığın; insanların istihdam, girişimcilik ve insana yakışır işler için dijital teknolojiler aracılığıyla güvenli ve uygun bir şekilde bilgiye erişme, yönetme, anlama, entegre etme, iletişim kurma, değerlendirme ve oluşturma yeteneği olarak tanımlamakta ve bilgisayar okuryazarlığı, bilgi iletişim teknolojileri okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı olarak adlandırılan yetkinlikleri içerdiğini belirtmektedir. Avrupa Komisyonu, bir kimsenin dijital okuryazar olabilmesi için yenilikçi ve girişimci olması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca dijital okuryazarlık becerisine sahip olmayan kimselerin 21.yüzyılın gerektirdiği bilgi ve becerilere hâkim olamayacaklarını belirtmektedir (European Commission, 2003: 3).

Dijital medya üzerinde birçok faydalı / faydasız bilgi bulunmaktadır. Bu nedenle dijital okuryazarlıktan beklenen amaç, dijital mesajları doğru yorumlayabilen, doğru çözümleyebilen

ve bunun getireceği sonuçların farkında olan bireyler yetiştirmektir. Bireyler normal tüketici alışkanlıklarında nasıl bir yaklaşım sergiliyorsa medya tüketiminde de seçici, sorgulayıcı bir yaklaşıma sahip olmalıdırlar. Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde dijital okuryazarlık becerisine sahip olan kimsenin eleştirel düşünme becerisine de sahip olması gerekmektedir. Eleştirel yaklaşım bir olayın neden ve sonuçlarını güvenilir verilerle açıklayan ve özünde nedenlerini sorgulayan bir bakış açısıdır şeklinde tanımlanabilir (Kurt ve Kürüm, 2010).

Her birey, çağın gerektirdiği dijital okuryazarlık becerisine sahip olmalıdır. Çünkü; dijital okuryazarlık becerisine sahip olmayan bireyler, dijital dünyanın gerisinde kalmaya başlar. Bunun bir sonucu olarak dijital çağ ile etkileşimi yavaşlar. Yaşadığı dönemle uyumsuzlaşmaya başlar ve zamanla topluma uyum sağlamakta zorluk çeker (Öztürk, 2020).

Dijital okuryazarların yetiştirilmesi hem örgün eğitim sistemlerinin hem de halk eğitim birimlerinin görevi olmalı ve bireylerin dijital okuryazarlık seviyeleri geliştirilmelidir. Annelerinde dijital yerli olarak teknolojinin içine doğan genç nesillere rehber olmaları gerektiğini Öztürk (2020) araştırmasında vurgulamıştır ve dijital okuryazarlık becerisine sahip olan annelerin özelliklerini şu şekilde belirtmiştir;

- Çocukları ve gençleri dijital dünyanın sunduğu tehlikelerden koruyan,
- Dijital dünyanın sunduğu avantajlardan yararlanmasını sağlayan,
- Dijital dünyadan etkin bir şekilde faydalanmasına yardımcı olan bireylerdir.

2.1.3.2.Dijital Ortamda Farkındalık

Dijital ebeveynlik becerilerine sahip olan bir birey dijital okuryazarlık becerisine sahip olmakla birlikte dijital dünyanın getirdiği olumlu ve olumsuz kaynakların içeriklerini de ayırt edebilmeli, tehlikelerin farkında olabilmeli ve çocuğunu dijital dünyada takip etmelidir. Dijital çağda iş, eğitim, sağlık ve ticaret gibi birçok konuda büyük önem taşıyan internet evlerde de aynı önemi taşımaktadır. İnternet, gündelik hayat içerisinde büyük bir alan kaplamaktadır. Bu nedenle farkında olma rolü, dijital ebeveynlik becerileri içerisinde büyük önem taşımaktadır. (Yay, 2017: 16).

AÇÇAP (Eu Kids Online, 2011), içinde 25 Avrupa ülkesinin olduğu, 9 ile 16 yaş aralığındaki 25142 çocuk ve ebeveynleri ile yapılan görüşmeler sonrası ortaya çıkan çevrimiçi riskleri şu şekilde belirtmiştir; pornografi, zorbalık, cinsel içerikli mesaj almak, daha önce tanımadığı bireylerle iletişime geçmek, çevrimiçi görüştüğü bireylerle çevrimdışı görüşmek,

kullanıcı tarafından oluşturulmuş potansiyel zararlı içerik ve kişisel bilgi istismarı. Yine aynı araştırma, yaş ile riske maruz kalma oranının doğru orantılı olarak arttığını belirtmektedir: 9-10 yaşındakilerin %14'ü, 11-12 yaşındakilerin %33'ü, 13-14 yaşındakilerin %49'u ve 15-16 yaşındakilerin %63'ü bir veya daha fazla riske maruz kalmıştır. Bu veriler gösteriyor ki yaş arttıkça riske maruz kalma oranı da artmaktadır. Bu sebeple 15 – 18 yaş aralığındaki çocukların riske maruz kalma durumu düşünüldüğünde annelere büyük görevler düşmektedir.

AÇÇAP (Eu Kids Online, 2011), en yaygın internet kullanımının evde (%87) olduğunu, sonraki sıranın ise okul (%63) olduğunu belirtmiştir. Ev internet erişiminin yüksek olması ve riske maruz kalma oranları düşünüldüğünde annelere büyük görevler düşmektedir. Annenin koruma rolünün ortaya çıkması için önce farkındalığının artması gerekir. Risklerin farkında olan anne; koruma rolünü de üstlenecektir. Annelerin farkında olma rolünü geliştirebilmeleri için; online ortamdaki risklerin, çocukların dijital araçlarla nasıl vakit geçirdiklerinin, tehlike uyarılarının, online ortamlardaki olumsuzlukların farkında olmaları gerekmektedir.

Yaşanan değişimlerin annelere kazandırdığı yeni bir rol bulunmaktadır (Akbaş ve Dursun, 2020, s.2249). Bu rol, annenin farkındalık becerisidir. Annelerin farkındalık becerisi kazanması çocukları hem risklerden koruyacaktır hem de çocukların dijital dünyadan etkin bir şekilde faydalanmalarını sağlayacaktır (Yurdakul vd.,2013).

2.1.3.3.Dijital Ortamda Kontrol

Kendi çocukluluk dönemlerinden çok farklı bir dönemde annelik yapmaya çalışan anneler, dijital risklerden korunma ve kontrol becerisini geliştirmeli ve hızla değişen dinamik bir olgu olan dijital dünyaya uyumlanmalıdırlar. Eskiden sokaklarda oyun oynarken çocuklarını takip eden, kontrol eden, endişe duyan anneler varken bugün tablet, bilgisayar ya da telefon başındaki çocuklar için endişe eden anneler bulunmaktadır (Akbaş ve Dursun, 2020, s.2249). Normal zamanlarda kendisi yanında olmadığına çocuğunun kiminle ve nerede olduğunu takip ediyorsa bir anne internette de tehlikeli durumların oluşmaması ve çeşitli risklere maruz kalmaması için çocuklarını kontrol etmesi gerekir annelerin (Canbek ve Sağıroğlu, 2007)

Manap (2020), dijital ortamdaki risklerden korunmanın en etkili yollarından birinin dijital araç kullanan çocukların dijital araç kullanım süresinin ve şeklinin takip edilmesi ve kontrol edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Canbek ve Sağıroğlu (2007) araştırmasında çocukların ve gençlerin istenmeyen içeriklerle karşılaşmaması için dört sınıfa ayrılan çözüm önerisi sunmuştur. Bunlar;

- İstemci tarafından çalışan filtre programları
- İçerik sınırlandırması yapılan İnternet Servis Sağlayıcıları (İSS)
- Sunucu tarafında çalışan filtre programları
- Arama motoru filtreleri

İstemci tarafından çalışan filtre programları; klavyede yapılan işlemleri kaydeden bir programdır. Keylogger'lar klavyede basılan tüm tuşları kullanıcıya fark ettirmeksizin kaydeder ve bu bilgileri kendisine daha önce tanımlanan adreslere gönderir (Öğün ve Kaya, 2013).

İçerik sınırlandırması yapılan İnternet Servis Sağlayıcıları (İSS); internet hizmeti sunan kaynağın doğrudan zararlı içeriği önleyerek kullanıcıya ulaşmasını engelleyen bir sistemdir, perdeleme sistemi olarak da bilinmektedir.

Sunucu tarafından çalışan filtre programları; buradaki filtreleme işlemi kurumsal olarak yapılan bir filtreleme işlemidir. Okullarda kullanılan bilgisayarların internet erişiminin belirli politikalar çerçevesinde sınırlandırılması ya da denetim altında tutulması örnek olarak verilebilir (Canbek ve Sağıroğlu, 2007).

Canbek ve Sağıroğlu (2007) arama motoru filtrelerini daha geniş bir alana hitap etmesine rağmen bu çözüm önerileri arasında da yer vermiştir.

2.1.3.4. Dijital Etik

Etik kavramı; manevi değerlerin temelini ve özünü ele alarak insanın ahlaki tutumlarını bireysel ve toplumsal alanda inceleyerek doğru davranışın ne olması gerektiği sorusuna yanıt arayan kavramdır (Özcan,2021).

Dijital etik ise; internetin ve dijitalleşmeyi sağlayan tüm araçların kullanımı esnasında etik değerlere dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Öteleş ve Merey, 2022).

Ahlak kavramı davranışların özüne yoğunlaşarak doğru ve yanlış davranışları inceler, etik kavramı ise bu davranışların teori kısmıyla ilgilenmektedir. Gündelik yaşamdan örnek alınacak olursa; gündelik yaşamda bireylerin birbirlerine karşı uyması gereken bazı ahlaki yargılar vardır; nezaket, saygı, hoşgörü gibi. Bu değer yargılarının dijital ortamda da varlığını koruması gerekmektedir (Ekşi, Arıcan & Yaman, 2016).

Manap (2020), dijital ebeveynlik becerilerinden birinin dijital etik olduğunu belirtmiştir. Anneler, dijital etik rolü için gerekli bilgilere sahip olmalı ve çocuklarına bu bilgiler ışığında rehberlik etmelidirler (Bostancı, 2019). Anneler, dijital ebeveynlik becerilerini geliştirerek

dijital ortamda oluşabilecek zorbalıklar ve mağduriyetlere karşı çocuklarını koruyabileceklerdir (Uludaşdemir ve Küçük, 2021).

Bostancı'ya göre (2019) artan medya araçları ve içerikleri kontrol ve denetim noktasında aynı hızı gösteremediği için etkinliği azalmakta ve bu da toplumun mahremiyetini derinden etkilemektedir. Neredeyse her evde olan televizyon yayınları reyting uğruna denetimden uzaklaşmaktadır. Bu durum toplumun değer yargıları üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır.

2.1.3.5. Yenilikçilik

Rogers'ın (1995) bakış açısına göre yenilik; bireyler ya da bireyleri oluşturan gruplar tarafından yeni olarak kabul edilen bir uygulama, fikir ya da nesne olarak tanımlanmıştır. Yenilikçilik ise; bireylerin ve bireyleri oluşturan grupların yeniliği başkalarına göre daha hızlı kabul etme derecesi olarak kavramsallaştırmıştır. Bu yaklaşımla yenilikçiliğin aslında bireylerin yeni olarak adlettiği her şeye gösterdiği tepki denilebilir. Bireyin yeniliklerden haberdar olması da yine dijital ebeveynlik becerilerinden olan dijital okuryazarlık becerisiyle doğrudan ilişkilidir. Dijital okuryazarlık becerisine sahip olan kimse yeniliklerden de hızla haberdar olabilecektir (Yurdakul vd., 2013).

Arnas Aktaş (2005) yaptığı araştırmada bireylerin yeniliklere duyduğu ilginin bireyin eğitim seviyesiyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Araştırması sonucunda elektronik cihazların fazla olduğu evlerde yaşayan bireylerin eğitim seviyesinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Eğitim seviyesi ile elektronik cihazlar arasında doğru orantılı bir sonuca varmıştır.

Arnas Aktaş (2005) dijital ebeveynlerde bulunması gereken özellikleri şu şekilde belirtmiştir;

- Yeniliklere karşı ilgi duyma
- Yenilikleri öğrenme çabasında olma
- Yenilikleri güncel olarak takip etme isteğinde olma
- Yeniliklerin olumlu – olumsuz yönlerinin farkında olma

Dijital dünyanın hızla değişip gelişmekte olduğu görülmektedir. Bu gelişim, insan hayatına sunduğu kolaylıklar açısından değerlendirildiğinde birçok olumlu yönler barındırmaktadır. Ancak içerdiği riskler açısından da olumsuz yönleri de vardır. Yetişkinler için bu riskler daha fark edilebilir bir boyutta olmasına rağmen çocuklar ve gençler için aynı durum

söz konusu değildir. Risklerden en çok etkilenecek olan kesim çocuklar ve gençlerdir; e olgunluk ve dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmamaları nedeniyle risklere açıktırlar (Yurdakul vd.,2013). Anneler çocuklarının dijital ortamda karşılaşacakları zorbalıklardan, uygunsuz sitelere girmelerinden, o sitelerde birileriyle iletişime geçmelerinden ya da uygunsuz resimlere maruz kalmaları gibi birçok olumsuz durum hakkında endişe duymaktadırlar. Dijital ortamlardaki risklerle birlikte çocukların ve gençlerin eğitimine birçok katkı sağlayacak içerikler de bulundurmaktadır. Bu nedenle dijital dünya fayda ve riskleri içerisinde bulunduran bir alandır. Bu noktada annelere büyük görevler düşmektedir; çocukların ve gençlerin dijital ortamlardaki risklerden uzak fakat verimlilik sağlayacakları bir alan haline getirmelidirler. Bununla ilk basamağı annenin önce bu konuda kendisini geliştirmesidir; dijital içeriğin uygun olup olmadığı kanaatine varabilmek için dijital okuryazarlık bilgisine sahip olmalıdır. Anneler, risklere karşı önlem alabilmek, çocuklarıyla aynı dili konuşabilmek, onları korurken fırsatlardan da mahrum etmemek için gerekli becerilere sahip olmalıdırlar; dijital okuryazarlık, dijital etik, dijital ortamda farkındalık ve yenilikçilik bu becerilerdendir (Manap, 2020)

Literatür incelendiğinde dijital ebeveynlik becerilerine ek olarak dijital istismar ve dijital güvenlik konuları da eklenebilir.

2.1.4. Dijital İstismar

Çocuk ihmali ve çocuk istismarı geçmişten günümüze kadar gelen, her devirde karşılaşılan bir sorundur. Temel anlamda ihmal kavramı; bir çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanmamasına denmektedir. Kasıtlı olarak bir çocuğa zarar vermek maksatlı söylenen söz ya da davranış ise istismar olarak tanımlanmaktadır (Karaman ve Ayhan, 2021).

Dünyada kuşkusuz en çok korunmaya ihtiyacı olan bireyler; çocuklar ve gençlerdir. Dijitalleşmenin bugünkü kadar yaygın olmadığı dönemlere bakıldığında çocukların ve gençlerin korunmasının fiziki alanlarla sınırlı olduğu görülmektedir. Alınan güvenlik önlemleriyle ve denetimlerle çocuklar kontrol edilebilmektedir. Ancak dijitalleşmenin insan hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelmesiyle eskinin fiziki sınırları kalkmıştır. Bu durum sınırları olmayan dijital dünyanın içindeki çocukları kontrol etmeyi zorlaştırmıştır. Saldırganların en çok kullandıkları sistemler, çocuklarında en çok kullandıkları sistemlerdir. Bunlar; tabletler, bilgisayarlar ve mobil telefonlardır. Bu sistemler kişisel veriler için tehlike oluşturmaktadır. Bu sistemlerde çocuklarla ilgili bilgilerde yer aldığı için kaçırma ya da istismar gibi tehlikeli durumların önünü açmaktadır. Dijital oyunlar bu tehlikeler için uygun ortam

oluşturmaktadır. Bu alanlar çocukları kandırmak, fiziki temasa geçmek, taciz etmek, tehdit etmek için en ideal alanlardır (Özkaya, 2023).

Bu sebeple çocuklar dijital araçları annelerinin kontrolü dahilinde kullanmalıdırlar. İstismarın dışında kontrolsüz kullanımın sonuçları istenmeyen içeriklere maruz kalmak ya da internet bağımlılığı ile sonuçlanabilir. Bu durum çocuklara bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan zarar verebilir (Karaman ve Ayhan, 2021). Karaman ve Ayhan'a göre (2021), annelerin dijital araçları kullanma durumları; çocukların beslenme ihtiyaçlarını karşılama, çocuğu sakinleştirme, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir bakıcı olarak kullandıkları görülmüştür. Aynı zamanda ebeveynlerin dijital araçları çocuk istismarına neden olacak şekilde kullanmaları çocukların; ruhsal, bedensel ve sosyal açıdan zarar görmelerine neden olabilmektedir. Annelerin çocukların dijital araçları, sağlıklarını ve gelişimlerini olumsuz etkileyecek şekilde kullanmalarına izin vermelerine dijital istismar denilmektedir.

İdeolojik ya da sübliminal mesajlar, dijital dünyada çocukların maruz kaldığı istismar türlerinden biridir. Bu tür istismar durumlarına maruz kalmamaları için anneler çocuklarına muhakeme becerisi kazandırmalıdırlar. Sorgulayan, analiz edebilen çocuklar bu tür mesajlar karşısında daha temkinli bir yaklaşım sergileyebileceklerdir (Selçuk, 2022).

Öden Akman, Çuhacı Çakır ve Kocabaş'a göre (2021) bir diğer istismar türü; ailelerin çocuklarının görüntülerini ya da onlara ait olan bilgileri herhangi bir amaçla sosyal medyada paylaşmasıdır. Annelerin bu paylaşımları günümüzde hızla artmaktadır. Bu nedenle literatürde de kendine isim bulan bu eylem 'shareting' olarak anılmaktadır. Çocukların onayı olmadan ve buna karar verecek bilince ulaşmadıkları bu dönemde annelerin onlara ait herhangi bir bilgi ya da görüntüyü sosyal medyada paylaşmaları hem mahrem açıdan uygun kabul edilmemekte hem de çocuk istismarına zemin hazırlayabileceği için tehlikeli olarak kabul edilmektedir.

2.1.5. Dijital Güvenlik (Siber Güvenlik)

1990'lı yılların başlarında, bilişim teknolojileri alanında çalışan bilim adamları tarafından ilk kez siber güvenlik kavramı kullanılmıştır. O dönemde siber güvenlik kavramı ağ bağlantısı olan bilgisayarların güvenlik sorunlarını anlatmak amacıyla kullanılmıştır (Hansen ve Nissenbaum,2009).

Siber güvenlik; internet, gündelik hayatın içinde aktif olarak yer almaktadır. Dijital çağın bir getirisi olarak insanlar çalıştıkları kurumlarda, evlerinde, sosyal hayatlarında etkin bir şekilde internet kullanılmaktadır. Bilgiye ulaşmayı kolaylaştırması nedeniyle özel ve devlet iş kollarında iş sürecini hızlandırmaktadır. İnternet olumlu yanlarıyla birlikte olumsuz risklerde

taşımaktadır. Dijitalleşmenin başladığı ilk yıllarda herhangi bir risk söz konusu olmamıştır. Ancak dijital araçların gündelik hayata yerleşmesiyle birlikte başlayan 2000’li yıllarda siber tehdidi ortaya çıkmıştır (Blythe, 2013: 92 – 101).

Siber Güvenlik Kurulu, 2020 – 2023 yılında Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı’nda siber güvenliği şu şekilde tanımlamıştır;

“Siber uzayı oluşturan bilişim sistemlerinin saldırılardan korunmasını, bu ortamda işlenen bilginin/verinin gizliliği, bütünlüğü ve erişilebilirliğinin güvence altına alınmasını, saldırıların ve siber olayların tespit edilmesini, bu tespitlere karşı tepki mekanizmalarının devreye alınmasını ve sonrasında ise sistemlerin yaşanan siber olay öncesi durumlarına geri döndürülmesini kapsayan faaliyetler bütünü”

Dijital araçların gündelik hayata entegre edilmesiyle birlikte, internetin neredeyse her evde olması siber terörizmine de hız kazandırmıştır (Tunca, 2019).

İngiltere’de 9-19 yaş arasındaki çocuklara uygulanan bir araştırmanın sonucunda maruz kaldıkları tehlikeler şu şekilde sıralanmıştır; çevrimiçi pornografiye rastlama oranı %57, başka bir şeyle ilgilenirken pornografik çıkıveren reklam görme oranı %38, başka bir şey ararken bir porno sitesine kazara girmek %36, şiddet ve korku içeren bir siteye rastlamak %22, düşmanca ve nefret dolu bir siteye rastlamak %9 olarak belirlenmiştir (Livingstone ve Bober, 2005). Bu sonuçlar gösteriyor ki çocukların ve gençlerin internetteyken karşılaşılabilecekleri tehditler oldukça önemlidir. Bu nedenle anneler; çocuklar ve gençler internetteyken onları internetin getirdiği tehdit ve risklere karşı korumalı ve alınacak önlemler interneti etkin ve verimli bir şekilde de kullanmalarını sağlamalıdır (Canbek ve Sağıroğlu, 2007)

2.2. İnternet Bağımlılığı

2.2.1. İnternet Bağımlılığı Etiyolojisi

Goldberg internet bağımlılığı kavramını 1995 yılında yaptığı çalışmalar sonucu ortaya çıkaran ilk bireydir. (Goldberg, 2006). İnternet Bağımlılığı kavramı, bireyin internet kullanırken kendisini sınırlayamaması, akademik ve iş hayatında olumsuz sonuçlar doğurmasına rağmen internet erişimine devam etmesi, sınırlandığı zamanlarda huzursuz olması ve anksiyete gibi belirtiler gösteren bir bağımlılık türüdür (Shapira, Goldsmith, Keck, Kosla ve McElroy 2000).

İnternette çok fazla zaman geçirme, internette geçirilen sürenin her geçen gün artması, her gün bir önceki güne göre daha çok internete girme isteği, internette vakit geçirilmediğinde

zamanın boşa geçtiği düşüncesi, internet erişiminin olmadığı zamanlarda bireyin kendisini huzursuz, öfkeli ya da agresif hissetmesi, gündelik işlerin, okul, iş ya da aile ilişkilerinin giderek bozulması söz konusuysa internet bağımlılığından söz edilebilir. Bir hafta içerisinde birey 40 ile 80 saat arasında zamanını internette geçiriyorsa bağımlı olarak kabul edilmektedir (Alyanak, 2016).

Kaptanoğlu'na göre (2018), “İnternet Bağımlılığı Bozukluğu (Internet Addiction Disorder)” ya da “Problemlı İnternet Kullanımı (Problematik Internet Use)” olarak literatürde tanımlanan internet bağımlılığı, internetin kullanım süresinin normal süresinden fazla kullanılması ya da internet kullanma isteğini kontrol edememe davranışıyla karakterize edilmiş bir bağımlılıktır, davranışsal bir bozukluktur. Bağımlılık bozuklukları madde ile ilintili olması durumuna göre ikiye ayrılmıştır; madde bağımlılığı ve madde ile ilgili olmayan bağımlılıklardır buna genellikle davranışsal bağımlılıklar denilmektedir. Alkol ya da tütün ve tütün ürünleri gibi bir maddeyle ilişkili olan bağımlılıklar madde bağımlılığı olarak kabul edilirken; kumar, engel olunamayan çalma dürtüsü, yangın çıkarma dürtüsü gibi davranışsal bağımlılıklar ikinci kategori de yer almaktadır. İnternet bağımlılığı da davranışsal bir bağımlılık olduğu için ikinci kategoride yer almaktadır (Kaptanoğlu, 2018).

Bireyi sosyal çevresinden uzaklaştırarak izole bir hayata çekebilmektedir internet bağımlılığı. İnternet bağımlılığı olan bireylerde hem zihinsel açıdan hem de bedensel açıdan bazı sorunlar görülebilmektedir (Kaptanoğlu, 2018).

İnternet bağımlılığı ile birlikte bazı psikiyatrik bozukluklar eş zamanlı görülebilmektedir. Bunlardan bazıları; depresyon, sosyal fobi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, obsesif kompulsif bozukluk gibi. Akademik başarısızlık, sosyal hayattaki başarısızlık, anksiyete, uygunsuz arkadaş çevresi gibi etkenler bağımlı olma riskini arttırdığı görülmektedir (Alyanak,2016).

Kandell'e göre (1998: 12), internet bağımlılığı *“bağlandıktan sonra yapılan faaliyetten bağımsız olarak internete psikolojik bağlılık duymak”* şeklinde tanımlamaktadır.

2.2.2. Young İnternet Bağımlılığı Testi

İnternet bağımlılığına yönelik önemli çalışmaları olan Young, (1999) bir internet bağımlılığı testi geliştirmiştir. İnternet bağımlılığını ölçen tanı testi 8 sorudan oluşmaktadır. Bunlar;

1. Kendinizi internetle meşgul hissediyor musunuz?

2. Tatmin sağlamak amacı ile internet kullanma ihtiyacınızda artış hissediyor musunuz?
  3. İnternet kullanımınızı durdurmak, kontrol etmek veya azaltmak için tekrarlayan başarısız çabalarınız oldu mu?
  4. İnternet kullanımınızı kontrol altına almak veya azaltmaya çalışırken kendinizi huzursuz, huysuz, depresif ve sinirli hissediyor musunuz?
  5. Başlangıçta öngördüğünüzden daha uzun süre online kalıyor musunuz?
  6. İnternet nedeni ile önemli bir ilişki, iş, eğitim veya kariyer fırsatı kaybı tehlikesi veya riski yaşadınız mı?
  7. İnternet kullanım düzeyinizi saklamak için aile üyeleri, terapist, ya da başkalarına yalan söylediniz mi?
  8. İnterneti problemlerden kaçmak veya disforik durumlarda (örneğin: çaresizlik, suçluluk, anksiyete, depresyon) rahatlamak için bir yol olarak mı kullanıyorsunuz?
- Young (1999)'a göre hazırladığı tanı testindeki soruların en az beşine “Evet” yanıtını veren bireylerde internet bağımlılığı vardır anlamına gelmektedir.

2.2.3. Griffiths İnternet Bağımlılığı Testi

İnternet Bağımlılığı üzerine çalışmaları olan diğer bir isim ise Griffiths (2000), belirlediği 6 özelliğe sahip olan bireylerde internet bağımlılığı olabileceğini belirtmiştir. Birinci özellik, internetin bireyin hayatındaki en önemli işi olması. İkincisi, bireyin interneti duygu durumunu değiştirmek için kullanması. Örneğin birey üzgünken internette gezerek bu duygusundan uzaklaşacaktır. Üçüncüsü, internet kullanım süresinin her seferinde daha çok artması. Dördüncü özellik internet erişiminin olmadığı durumlarda bireylerde fiziksel ve psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkması. Beşincisi, bireyin yoğun internet kullanması nedeniyle aile bireyleri, iş arkadaşları ya da sosyal çevresiyle çatışma yaşama durumunun ortaya çıkması. Son özellik ise bireyin internet bağımlılığını ara ara kontrol altında tutmasına rağmen tekrar bu duygunun depreşmesidir.

Bilim literatüründe İnternet Bağımlılığı ile ilgili çalışmaların fazla olmasına rağmen Uluslararası Hastalık Sınıflaması-10'da (ICD-10) ve Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı-5 (DSM-5)'te hastalık kategorisi içerisinde yer almamaktadır. İnternet Bağımlılığı tanısını oluşturacak ortak bir tanı kriteri de belirlenmemiştir (Kurt, Çilkaya ve Erşan, 2022).

2.3. Annelerde İnternet Bağımlılığı

Medyanın insanlar üzerinde büyük bir etkisi vardır (Genel, 2014). Medya, insanların istediği bilgiye kısa sürede ulaşmalarını sağlar, insanları eğlendirir ve sosyalleşmelerine katkı sağlar (Akbiyık ve Karadüz, 2014; Balcı ve Gergin, 2018).

İletişim kurabilmek insanın tabî ihtiyaçlarından biridir. İletişim kurarken her insan toplumda sahip olduğu rolle ilişkili bir iletişim modeli tercih etmektedir. Bu iletişimi sağlayabilmek için de farklı araç ve teknikler kullanmaktadır (Balcı ve Gülnar, 2009:7).

1950'li yıllarla birlikte radyo, gazete ve televizyon gibi medya araçları yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise bu medya araçları önemini yitirerek yeni gelişen teknolojiye, internete yerini bırakmıştır (Kuzu, 2011).

İnternet, küçük büyük her yaştaki insanın ilgisini çekebilecek özelliklere sahiptir. Bu nedenle yaş grubu fark etmeksizin insanlar sıklıkla internette vakit geçirmektedir (Vural ve Bat, 2010).

Koşuşturmalı bir şehir hayatında yaşayan günümüz insanların internet üzerinden kolayca sosyalleşebilmesi; tanımadığı bireylerle risk içermeden ve kolayca iletişime geçebilmesi, kendilerini olduğu gibi sınırlamadan ifade edebilmeleri, internetin paylaşım ortamları kullanılarak takip etmek istedikleri bireyleri fark ettirmeden takip edebilmeleri gibi nedenler internet kullanımını arttıran faktörler arasında yer almaktadır (Balcı ve Gülnar, 2009: 7).

Anneler, yoğun internet kullanan grup arasında yer almaktadırlar. Anneler, medyanın aktif kullanıcılarıdır (Kaya, 2018). Anneleri sosyal medyaya iten nedenlere bakıldığında; çocuklarla ilişkili bilgiler aramakta oldukları, tecrübeli annelerin deneyimlerinden faydalandıkları ya da kendi yaşadıkları sorunları paylaştıkları görülmektedir (Masullo ve Chen 2013).

İnternetle ilgili yapılan araştırmalar, annenin yapmış olduğu paylaşımların aile ve çocuk açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir; siber zorbalığa maruz kalma bu olumsuz sonuçlardan biridir (Ayas ve Horzum, 2013; Kuzu, 2011).

Toplum yapısı incelendiğinde Türk toplumunda çocuğun bakımını üstlenme ve çocuk yetiştirme konularında annelerin daha fazla sorumluluk aldığı görülmektedir. Bu durumun dijital ebeveynlik konusu içinde geçerli olduğu söylenebilir (Manap, 2020). Anneler çocuklarını daha fazla risklere karşı korumakta ve dijital teknolojileri çocukları açısından daha

fazla kullanabilmekte olduklarını belirtmiştir Manap. Yine annelerin daha az dijital ihmale uğratması çocukları ve daha az olumsuz model olduğu görülmüştür (Kennedy 2011:185). Literatürdeki bu çalışmalar araştırmannın annelerle yapılmasını teşvik etmiştir.

Anneler çocukları için rol model teşkil ederler. Gün içerisinde internet kullanımı yoğun olan annelerin çocuklarının da internet kullanımı yoğun olabilmektedir (Kandır ve Alpan, 2008).

Young (2004), genç bireylerin interneti amacına uygun kullanmama nedenlerini incelediğinde; bireylerin internet kullanımına annelerinin bir denetim ya da engel koymamış olmasının önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir.

Bölükbaş (2003), genç bireylerin internetten olumsuz yönde etkilenmelerinin önüne geçebilmek için annelerinin internet kullanımlarını takip etmeli ve denetlemeleri gerektiğini belirtmiştir.

2.4. Çocuklarda İnternet Bağımlılığı

Zamanlarının büyük bir çoğunluğunu bilgisayar başında geçiren genç bireylerin kişilerarası iletişimde ciddi sorunlar yaşadıkları bilinmektedir. 2000 yılında Bargees ve Suhail in yapmış olduğu çalışmada internet kullanan genç bireylerin kişilerarası ilişkilerde problem yaşamalarına sebebiyet verdiği belirlenmiştir. Zamanlarının büyük bir kısmını bilgisayar başında geçiren ya da internette uzun zaman harcayan çocuk ve genç bireylerin giderek birebir iletişim kurmakta zorlandıkları ve yalnızlaştıkları görülmektedir (Kelleci, 2008).

Kandell (1998), üniversite çağındaki gençlerin, genç bireylerin gelişimsel ve psikolojik özelliklerinin, dijital araçlara ulaşmanın kolay olması bunun bir sonucu olarak internete ulaşmanın kolay olması gibi etkenler nedeniyle genç bireylerin patolojik internet kullanımına yatkın olduklarını belirtmiştir.

İnternette fazla zaman geçiren genç bireylerin internette fazla vakit geçirmeyen genç bireylere göre psikopatolojik rahatsızlıkların fazla olabildiği (Yen, Ko, Yen, Chen, Chung ve Chen, 2008) ve daha kaygılı bireyler oldukları görülmüştür (Kandell, 1998)

Hangi yaş grubunda olduğu fark etmeksizin bireylerin internet erişiminin kolaylaştığı ve erişimin kontrolsüzleştiği bir alanda internet bağımlılığı kaçınılmaz bir sonuç olacaktır. Böyle bir alanda internetin faydasız kullanımı da artacaktır. İnternet bağımlılığından en çok etkilenen grup çocuklar olmasına rağmen tüm halkın sağlığını tehdit edecek boyutlara ulaşabilmektedir internet bağımlılığı. Bireyleri psikososyal ve fiziksel açıdan olumsuz şekilde etkilerken aynı

zamanda iş ve akademik hayatlarında da işlevselliklerini olumsuz yönde etkilemektedir (Kurt vd., 2022).

2.5. Bilişsel Davranışçı Terapi Kuramı

2.5.1. Bilişsel Davranışçı Terapi Kuramı Nedir?

Bilişsel davranışçı terapi kuramı; hedefleri belli olan, geçmişe değil bugüne odaklanmış olan, çok farklı psikolojik bozuklukların tedavisine aracılık etmiş yönlendirici bir terapötik yaklaşımdır (Abreu ve diğerleri, 2012).

Bilişsel Davranışçı Terapi'nin amacı, birey üzerinde olumsuz duygulara ve davranışlara sebep olan fikirleri farklı yollar deneyerek bireyin bakış açısını değiştirip davranışlarında ve duygularında değişiklik yapabilmeyi hedefler. Belirli bir tedavi modelinden, çok çeşitli bozukluklara özgü müdahaleleri ve tedavi tekniklerini içeren bilimsel bir yaklaşımdır (Hofmann, Asmundson ve Beck, 2013). İnternet kullanımının patolojik boyuta ulaşması iki temel unsurun varlığını gösterir: Bunlardan birincisi, sosyal ağlara, chat sayfalarına ve erotik sayfalara erişimin kolay olduğu, bireyler tarafından iyi niyetli olmayan ve fazla kullanılan patolojik kullanıma uygun sitelerdir. Alışveriş siteleri ve oyunlarda bu kategoride değerlendirilebilir.

İkinci kullanım ise, internette yoğunlaşmış herhangi bir konu olmadan vakit geçirdikleri süreyi baz alarak genelleştirilmiş kullanımdır (Abreu ve ark, 2012). Patolojik düzeyde internet kullanımı görülen hastaların kendilerini yalnız hissettikleri görülmektedir. Bu hastaların yaşamla bağları zayıflamıştır. Yakın çevresi; eş, arkadaş, dost dahil sosyal çevresi ile olan iletişimleri yok denecek kadar azalmıştır. Bu bağlamda sağlıklı duygular sürdürmemekte ve olumlu bakış açısına yönelememektedirler (Batıgün ve Hasta, 2010: 214).

2.5.2. İnternet Bağımlılığı ile Bilişsel Davranışçı Terapi Kuramı Arasındaki İlişki

İnternet bağımlılığı aynı depresyon gibi bilişsel bir bozukluktur. İnternet bağımlılığının da olumsuz bilişlerden kaynaklı bir bozukluk olması ve bu bağımlılığın bireyin hayatında başarısız, yetersiz hissettiği alanları kapatabilmek için bir telafi niteliği taşıyan davranışsal bir örüntü durumudur. Bu yaklaşımla internet kullanımının fazla olması bireyin kendisini ödüllendirmesi olarak gördüğü ve huzursuzluk, korku, hayal kırıklığı gibi olumsuz hissettiren duygularla baş etmeye yarayan bir yöntem olarak görüldüğü belirtilmiştir (Davis,

2001). İnternet bağımlılığı ile tüm bu bilişsel özellikler değerlendirildiğinde bilişsel davranışçı tekniklerin tedavi sürecinde önemli bir yeri olduğu görülmektedir (Young, 1999).

Hastanın saplantılı düşünceleri, sürekli internete girme isteği, internetten fikren ve fiziken ayrılamama, tahminden daha uzun süre internette vakit geçirme gibi belirtiler patolojik internet kullanımı belirtileri arasında yer alır. Bu hastalara da Bilişsel Davranışçı Terapi önerilmektedir (Gedik, 2020: 14).

Olumsuz bilişlere müdahale edebilmek için Bilişsel Davranışçı Terapi uygulanmaktadır. Bireyin yaşamındaki olumsuzlukları, başarısızlıkları internete girerek telafi etmesi internet bağımlılığının altında yatan nedenler arasında görülmektedir. Bu şekilde birey olumsuz bilişlerden kaçmaktadır ve yüzleşmeyi reddetmektedir. Bilişsel Davranışçı Terapide kullanılan 11 haftalık Davranışçı Terapi Yöntemi tedavide başarılı sonuçlar elde etmektedir.

Young, internetin kısıtlanarak ya da kullanımının engellenmesiyle başarılı olunamayacağını belirtmektedir. Başarılı bir sonuç elde edilebilmesi için bireylere interneti nasıl faydalı kullanacakları konusunda yönlendirilmelerinin daha faydalı olacağını belirtmiştir (Altı, 2021).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın problemine bağlı olarak araştırmada betimsel nitelikte araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma 15 – 18 yaş aralığında çocuğa sahip çalışan annelerle, anketler aracılığıyla yapılmıştır. Anketler aslına bağlı kalınarak Google Formlar programında hazırlanmıştır. Google Formlarda hazırlanan anket katılımcılara WhatsApp uygulaması aracılığıyla gönderilmiştir. İnternet bağlantısı olmayan ve WhatsApp kullanmayan katılımcılar araştırmanın dışında tutulmuştur. Bu araştırmada 183 anne ankete katılmayı kabul etmiştir. Araştırma için yapılan örneklem hesaplamasında %5 hata payı, %95 güven düzeyine göre örneklem için gerekli katılımcı sayısı en az 180'dir (Raosoft, n.d.).

3.1.Çalışma Grubu

Çalışmaya 15 – 18 yaş aralığında çocuğa sahip çalışan anneler katılmıştır. Toplamda araştırmaya 183 anne dahil edilmiştir.

3.2.Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, verilerin toplanmasında sosyo – demografik bilgilerin yer aldığı araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo Demografik Bilgi Formu, Aile – Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği, İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği kullanıldı. Sosyo- Demografik Bilgi Formu bölümü annelerin kendisi için dolduracağı ve annenin çocuğu için dolduracağı iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmaya dahil olan tüm katılımcılar online ankette yer alan gönüllük esasına bağlı çalışmaya katıldıklarını ifade eden ön bilgilendirmeye onay vermişler ve online olarak anket ve ölçekte bulunan soruları yanıtlamışlardır.

3.2.1. Sosyo – Demografik Bilgi Formu

Sosyo- Demografik Bilgi Formu, iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölün, ankete katılan annelerin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, çalışma durumu, hane ortalama geliri, internette ortalama geçirdiği süre ve en çok vakit geçirdiği dijitalleşme aracı gibi soruların bulunduğu birinci bölümdür. Bu bölüm 8 sorudan oluşmaktadır. Annenin çocuğuna yönelik soruların bulunduğu ikinci bölümde çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun sahip olduğu teknolojik alet, çocuğun bir gün içerisinde internette kaldığı süre gibi soruların bulunduğu 4 sorudan oluşmaktadır. Anne ile çocuk internet bağımlılığının yukarıda geçen faktörlere bağlı olabileceği nedeniyle bu sorular annelere yöneltilmiştir. En az ilkokul mezunu olan bir birey bu formu yaklaşık 2-3 dakikada tamamlayabilmektedir.

Annelerin yanıtlaması istenen bölüm için örnek soru şu şekildedir:

Annenin eğitim düzeyi?

İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ( )

Annenin çocuğu için yanıtlayacağı bölüm için örnek soru şu şekildedir:

Çocuğunuz hangi teknolojik alete sahiptir?

Akıllı telefon ( ) Tablet ( ) Laptop ( ) Televizyon ( ) Diğer ( )

3.2.2. Aile – Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Aile- Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği: Young, K.S. tarafından çocukların internet bağımlılığını değerlendirebilmek amacıyla 1998 tarihinde Parent-Child İnternet Addiction Test adıyla geliştirilmiştir. Türkçe uyarlaması 2014 tarihinde Necmi Eşgi tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach alfa katsayısı (İç tutarlılık güvenilirliği) kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık katsayısı 1. faktör için 0,94; 2. faktör için 0,85; 3. faktör için 0,89; 4. faktör için 0,91 ve ölçeğin bütünü için 0,91'dir. Ölçeğin Spearman Brown değeri 0,89 bulunmuştur. Ölçeğin Guttman Split-Half değeri 0,87 olarak bulunmuştur. Bu katsayılar her bir faktör için geçerlidir, ölçeğin tamamı için uygun düzeydedir. Elde edilen bu sonuçlar Aile- Çocuk İnternet Bağımlılığı iç tutarlılık güvenilirliğine ve geçerliliğine sahip olduğunu göstermektedir. Aile – Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği 6'lı Likert tipidir, İşlevsizlik, Yoksunluk, Kontrol Güçlüğü ve Sosyal Soyutlanma olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. Aile – Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeğini uygulayan katılımcıdan, ölçekte bulunan sorulara “Uygun Değil”, “Nadiren”, “Arada Sırada”, “Çoğunlukla”, “Çok Sık” ve “Devamlı” yanıtlarından birini seçmesi istenmektedir. Seçeneklere verilen puanlama sırasıyla 0,1,2,3,4 ve 5 şeklindedir. Ölçek puanlaması 80 ve üstü puan ise “İnternet bağımlısı” olarak tanımlanmaktadır; 50-79 aralığında bir puan alındığında “Sınırlı Semptom gösterenler”, 49 ve altında bir puan alındığında ise “Semptom Göstermeyenler” olarak tanım almıştır. En az ilkokul mezunu olan bir katılımcı bu ölçeği yaklaşık 5 dakikada tamamlamaktadır.

Ölçekten örnek soru: Hangi sıklıkla çocuğunuz aile üyeleriyle vakit geçirmek yerine internette zaman harcamayı tercih eder.

(0) Uygun değil, (1) Nadiren, (2) Ara sıra, (3) Çoğunlukla, (4) Çok sık, (5) Devamlı

Araştırmada aile- çocuk internet bağımlılığı ölçeğinin kullanılmasının nedeni, çocuğun internet kullanım bilgilerinin aile tarafından öğrenilmesini sağlaması ve araştırmanın konu ve ilkelerine uygun nitelikte olması nedeniyle tercih edilmiştir.

3.2.3. İnternet Bağımlılığı Ölçeği

İnternet Bağımlılığı Ölçeği İBÖ: Bireylerin internet bağımlılığını belirleyebilmek için Hahn ve Jerusalem tarafından 2001 yılında geliştirilmiştir. 2011 yılında Şahin ve Korkmaz ölçeği Türkçeye uyarlamıştır. Ölçeğin üç alt boyutu bulunmaktadır; Sosyal ilişkilerde olumsuzluk, kontrol kaybı ve daha fazla online kalma isteğidir. Ölçek 5'li Likert tipidir ve 19 maddeden oluşmaktadır. İnternet bağımlılığı ölçeğini uygulayan bir katılımcıdan ölçekte bulunan sorulara; “hiç uygun değil (1)”, “biraz uygun (2)”, “uygun (3)”, “oldukça uygun (4)”

ve “tamamen uygun (5)” yanıtlarından birini tercih etmesi istenmektedir. Ölçeğin puanlanması; en düşük puan 19, en yüksek puan 95 olarak puanlandırılmıştır. Ölçek sonucunda alınan puanın yüksek olması demek internet bağımlılığının da yüksek olması olarak yorumlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik katsayıları 0,858; Guttman Split-Half değeri ise 0,765 ve Sperman Brown değerleri 0,767’dir. Bir ölçeğin güvenilirlik katsayısının 0.70 ve üstünde olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk,2002). Ölçekten elde edilen sonuçlar 0.70’ten büyüktür. Bu sonuç Türkiye’de internet bağımlılığı ölçeği uygulanan bireylerde geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edileceğini göstermektedir. En az ilkokul mezunu olan bir katılımcı ölçeği yaklaşık 5 dakikada tamamlamaktadır.

Ölçekten örnek soru: İnternete uzun süreli bağlanmadığımda aklım internetle meşguldür.

(1) Hiç uygun değil (2) Biraz uygun, (3) Uygun, (4) Oldukça uygun (5) Tamamen uygun

Araştırmada internet bağımlılığı ölçeğinin kullanılmasının nedeni: bireylerin internet bağımlılığını ölçmesi açısından araştırmanın konusuna uygun nitelikte olduğu için tercih edilmiştir.

3.2.4. Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği

Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği: 2018 tarihinde Bayraktar, İnan Kaya ve Yılmaz tarafından geliştirilen ölçek annelerin dijital ortamdaki davranışlarını incelemektedir. Ölçeğin iki alt boyutu bulunmaktadır; Dijital Medya Risklerinden Korunma ve Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama. Dijital Medya Risklerinden Korunma boyutu: Dijital ortamda annelerin çocuklarını dijitalleşmenin risk ve olumsuzluklarına yönelik takındıkları davranışlara yöneliktir. Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama boyutu ise ebeveynin çocuğuna dijital araçları aktif olarak kullanması için desteklemesine, onaylamasına yönelik maddelerden oluşmaktadır. Ölçek 6 ile 18 yaş aralığında çocuğu olan annelerin uygulamasına yöneliktir. 5’li likert tipi olan ölçek toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek puanlaması: pozitif ya da negatif değerlerden hangisi güçlü ise o yöndeki boyut kabul edilmektedir. Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama ve Dijital Medya Risklerinden Korunma boyutu için ayrı ayrı Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Birinci boyut için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,776, ikinci faktör olan Dijital Medya Risklerinden Koruma boyutu için ise 0,724 olarak hesaplanmıştır (İnan Kaya ve ark, 2018). Katsayı güvenilirliğinin 60 ve üzerinde olması güvenilirlik için uygun bulunmaktadır (Şeker & Gençdoğan, 2006). En az ilkokul mezunu olan bir katılımcı ölçeği 5 dakika içerisinde tamamlamaktadır.

Ölçekten örnek soru: Çocuğumun teknolojik araçları faydalı bir amaç için kullanması beni memnun eder.

Tamamen katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Hiç katılmıyorum (1)

Araştırmada Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeğinin kullanılmasının nedeni; 15-18 yaş arasında çocuk sahibi olan annelerin dijital ortamdaki tutumlarını ölçmesi sebebiyle araştırmanın konusuna uygunluk sağladığı için tercih edilmiştir.

3.3.Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, min-maks değerleri, ortalama ve standart sapma) kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliğini test etmek amacıyla “Güvenilirlik Analizi” yapılmıştır. Kullanılan verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile test edilmiştir. Normal dağılıma sahip olmayan verilerde niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki bağımsız grup arasındaki fark için Mann Whitney U testi, ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis H testi uygulanmış ve fark bulunduğu durumda fark yaratan grubu bulmak için düzeltilmiş Bonferroni kullanılmıştır. Numerik değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için Spearman korelasyon uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Tablo 1: Araştırmaya katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	183	100,0
Çalışma durumu	Evet, çalışıyorum	183	100,0
Eğitim düzeyi	İlkokul ve öncesi	8	4,4
	Ortaokul	6	3,3
	Lise	24	13,1

	Ön lisans	46	25,1
	Lisans ve sonrası	99	54,1
Çocuğun babasının eğitim düzeyi	İlkokul ve öncesi	6	3,3
	Ortaokul	7	3,8
	Lise	30	16,4
	Ön lisans	38	20,8
	Lisans ve sonrası	102	55,7
Hane içerisindeki aylık ortalama gelir	Asgari Ücret	18	9,8
	17.000 TL	35	19,1
	25.500 TL	56	30,6
	34.000 TL	34	18,6
	34.000 TL üzeri	40	21,9
En çok vakit geçirilen teknolojik alet	Cep telefonu	152	83,1
	Tablet	3	1,6
	Laptop	9	4,9
	Televizyon	12	6,6
	Diğer	7	3,8
Çocuğun cinsiyeti	Kadın	88	48,1
	Erkek	95	51,9
Çocuğun yaşı	15	84	45,9
	16	45	24,6
	17	28	15,3
	18	26	14,2
Çocuğun sahip olduğu teknolojik alet	Akıllı Telefon	143	78,1
	Tablet	16	8,7
	Laptop	20	10,9
	Akıllı saat	4	2,2
Toplam		183	100,0

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Katılımcıların eğitim durumu dağılımları incelendiğinde, %4,4'ünün ilkokul ve öncesi, %3,3'ünün ortaokul, %13,1'inin lise, %25,1'inin ön lisans, %54,1'inin lisans ve sonrası olduğu görülmektedir. Katılımcı çocukların babalarının eğitim durumu dağılımları incelendiğinde, %3,3'ünün ilkokul ve öncesi, %3,8'inin ortaokul, %16,4'ünün lise, %20,8'inin ön lisans, %55,7'sinin lisans ve sonrası olduğu görülmektedir.

Katılımcıların hane içerisindeki aylık ortalama gelir dağılımları incelendiğinde, %9,8'inin asgari ücret, %19,1'inin 17.000 TL, %30,6'sının 25.500 TL, %18,6'sının 34.000 TL, %21,9'unun 34.000 TL üzeri olduğu görülmektedir.

Katılımcıların en çok vakit geçirdikleri teknolojik aletler incelendiğinde, %83,1'inin cep telefonu, %1,6'sının tablet, %4,9'unun laptop, %6,6'sının televizyon, %3,8'inin diğer olduğu görülmektedir.

Katılımcı çocuk cinsiyetleri incelendiğinde, %48,1'inin kadın, %51,9'unun erkek olduğu görülmektedir. Çocukların yaş dağılımları incelendiğinde, %45,9'unun 15, %24,6'sının 16, %25,3'ünün 17, %14,2'sinin 18 yaşında olduğu görülmektedir. Çocukların sahip olduğu teknolojik aletler incelendiğinde, %78,1'inin akıllı telefon, %8,7'sinin tablet, %10,92'unun laptop, %2,2'sinin akıllı saat olduğu görülmektedir.

4.2.Sürekli Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 2: Sürekli değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri

Değişkenler	Min	Maks	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	34,0 0	56,00	43,17	4,27
İnternette geçirilen günlük ortalama süre (saat)	0,17	13,00	3,08	2,09
Çocuğun bir gün içerisinde internet kullanım süre (saat)	0,50	13,00	3,85	2,07

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Katılımcıların yaş dağılımları incelendiğinde, 34-56 aralığında ve ortalama $43,17 \pm 4,27$ olduğu; İnternette geçirilen günlük ortalama süre dağılımları incelendiğinde, 0,17-13 aralığında ve ortalama $3,08 \pm 2,09$ saat olduğu; Çocuğun bir gün içerisinde internet kullanım süre dağılımları incelendiğinde, 0,50-13 aralığında ve ortalama $3,85 \pm 2,07$ saat olduğu görülmektedir.

4.3. Güvenirlik Analizi

4.3.1.Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Tablo 3: Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik analizi sonuçları

Ölçekler ve Boyutları	Cronbach's Alpha
Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği	0,949
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	0,965

Kontrol kaybı	0,889
Daha fazla online kalma isteği	0,920
Sosyal ilişkilerde olumsuzluk	0,964
Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği	0,880
Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama	0,845
Dijital Medya Risklerinden Koruma	0,868

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik analizi sonuçları tabloda verilmiştir. Cronbach Alfa değerlerinin 0.60'tan büyük olması, kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir. Sonuçlar incelendiğinde, Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,949 olarak, İnternet Bağımlılığı Ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,965 olarak, Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,880 olarak bulunmuş olup, çalışmada kullanılan ölçeklerin içsel tutarlılıklarının iyi olduğunu görülmektedir.

4.3.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Analizi Sonuçları

Tablo 4: Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik analizi sonuçları

Ölçekler ve Boyutları	Kolmogorov-Smirnov	p	Durum
Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği	0,103	0,000	Normal Değil
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	0,140	0,000	Normal Değil
Kontrol kaybı	0,134	0,000	Normal Değil
Daha fazla online kalma isteği	0,168	0,000	Normal Değil
Sosyal ilişkilerde olumsuzluk	0,241	0,000	Normal Değil
Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği	0,085	0,002	Normal Değil
Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama	0,126	0,000	Normal Değil
Dijital Medya Risklerinden Koruma	0,111	0,000	Normal Değil

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik analizi sonuçları Tablo 4 te verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, ölçek ve alt boyut puanlarının normal dağılıma sahip olmadığı görülmektedir ($p<0,05$).

4.4.Tanımlayıcı İstatistikler

4.4.1.Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 5: Araştırmada kullanılan ölçeklerin tanımlayıcı istatistikleri

Ölçekler ve Boyutları	Min	Maks	Ortalama	Standart Sapma
Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği	4,00	96,00	33,50	18,31
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	19,00	85,00	35,56	15,06
Kontrol kaybı	7,00	32,00	13,66	5,39
Daha fazla online kalma isteği	4,00	20,00	8,76	3,88
Sosyal ilişkilerde olumsuzluk	8,00	40,00	13,14	7,05
Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği	16,00	60,00	49,78	7,16
Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama	10,00	30,00	25,90	3,59
Dijital Medya Risklerinden Koruma	6,00	30,00	23,89	4,70

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş ocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Araştırmada kullanılan ölçeklerin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 5’te verilmiştir.

4.4.2. Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Dağılımları

Tablo 6: Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık dağılımları

	n	%	
Aile Çocuk İnternet Bağımlılık	İnternet bağımlısı	2	1,1
	Sınırlı Semptom gösterenler	33	18,0
	Semptom Göstermeyenler	148	80,9
Toplam	183	100,0	

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş ocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık kategorileri dağılımları incelendiğinde, %1,1’inin internet bağımlısı, %18’inin sınırlı semptom gösterenler, %80,9’unun semptom göstermeyenler olduğu görülmektedir.

4.4.3. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 7: Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler		Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği			Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği			Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama			Dijital Medya Risklerinden Koruma		
		$\bar{X}$	SS	M	$\bar{X}$	SS	M	$\bar{X}$	S	M	$\bar{X}$	S	M
Eğitim düzeyi	Lise ve altı	33,92	16,76	27,00	49,63	8,15	51,50	25,89	4,16	27,00	23,74	4,92	25,00
	Ön lisans	31,80	15,06	31,50	50,43	5,94	50,00	25,91	3,05	26,00	24,52	3,93	24,00
	Lisans ve sonrası	34,12	20,26	29,00	49,54	7,32	50,00	25,89	3,62	26,00	23,65	4,95	24,00
	H-testi	0,199			0,181			0,403			0,430		
	p	0,905			0,914			0,818			0,806		
	Çocuğun babasının eğitim düzeyi	Lise ve altı	33,30	18,48	27,00	51,72	7,09	53,00	26,58	3,25	27,00	25,14	4,53
Ön lisans		32,05	16,10	31,50	49,61	6,20	50,00	25,74	3,11	26,00	23,87	3,77	24,00
Lisans ve sonrası		34,12	19,13	30,00	49,03	7,42	50,00	25,67	3,81	26,00	23,36	5,00	24,00
H-testi		0,159			4,914			2,508			5,097		
p		0,924			0,086			0,285			0,078		

Hane içerisindeki aylık ortalama gelir	Asgari Ücret	29,83	16,14	26,00	47,94	9,00	49,00	24,39	4,51	25,50	23,56	4,74	24,50
	17.00 TL	34,34	16,15	32,00	51,37	6,24	53,00	26,29	2,95	26,00	25,09	4,37	26,00
	25.50 TL	31,98	17,07	31,50	49,41	6,58	49,00	26,18	3,47	26,50	23,23	4,82	24,00
	34.00 TL	39,26	23,33	33,50	48,76	7,81	49,00	25,44	3,92	26,00	23,32	4,73	24,00
	34.00 TL üzeri	31,63	17,59	27,50	50,60	7,17	51,00	26,23	3,46	26,50	24,38	4,73	24,50
	H-testi	3,066			4,345			2,785			5,569		
	p	0,547			0,361			0,594			0,234		
En çok vakit geçirdiğiniz Teknolojik alet	Cep telefonu	33,49	17,93	30,00	49,82	6,34	50,00	25,96	3,36	26,00	23,86	4,36	24,00
	Diğer	33,52	20,38	30,00	49,61	10,39	51,00	25,58	4,61	26,00	24,03	6,18	24,00
	U-testi	2284,500			2109,500			2325,500			2105,500		
	p	0,790			0,358			0,909			0,350		
Çocuğun cinsiyeti	Kadın	31,60	17,24	27,00	49,93	7,13	51,00	26,25	3,67	27,00	23,68	4,72	24,00
	Erkek	35,25	19,17	33,00	49,64	7,22	50,00	25,57	3,49	26,00	24,07	4,69	24,00
	U-testi	3706,500			4017,000			3546,500			3964,000		
	p	0,186			0,648			0,075			0,545		
Çocuğun yaşı	15	32,26	18,79	26,50	49,90	5,77	50,00	25,88	2,97	26,00	24,02	4,26	24,00

	16	31,89	17,76	31,00	50,84	5,78	50,00	26,76	2,82	27,00	24,09	4,20	24,00
	17	41,21	18,59	39,00	48,29	9,90	50,00	24,93	4,55	26,00	23,36	6,15	24,50
	18	31,96	16,16	26,50	49,15	9,62	50,00	25,50	5,05	26,00	23,65	5,29	23,50
	H-testi	5,651			0,968			3,604			0,058		
	p	0,130			0,809			0,308			0,996		
Çocuğun sahip olduğu teknolojik alet	Akıllı Telefon	33,02	17,49	29,00	50,03	7,35	50,00	25,99	3,67	27,00	24,04	4,79	24,00
	Diğer	35,20	21,14	31,50	48,88	6,40	50,00	25,55	3,29	26,00	23,33	4,36	24,00
	U-testi	2761,000			2531,500			2551,000			2547,000		
	p	0,738			0,267			0,294			0,289		

H-testi: Kruskal Wallis H testi U-testi: Mann Whitney U testi M: Medyan

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Katılımcıların eğitim düzeyi, çocuğun babasının eğitim düzeyi, hane içerisindeki aylık ortalama gelir, en çok vakit geçirdiğiniz teknolojik alet, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun sahip olduğu teknolojik alet değişkenlerine göre Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları, Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği puanları, Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları, Dijital Medya Risklerinden Koruma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

4.4.4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 8: Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler		İnternet Bağımlılığı Ölçeği			Kontrol kaybı			Daha fazla online kalma isteği			Sosyal ilişkilerde olumsuzluk		
		$\bar{X}$	SS	M	$\bar{X}$	S	M	$\bar{X}$	S	M	$\bar{X}$	S	M
Eğitim düzeyi	Lise ve altı	36,50	17,28	30,50	13,55	6,07	12,00	8,61	3,80	8,00	14,34	7,97	10,50
	Ön lisans	37,17	15,58	38,00	14,15	5,49	14,00	8,93	4,13	8,00	14,09	7,20	11,00
	Lisans ve sonrası ¹	34,44	13,95	30,00	13,46	5,10	12,00	8,74	3,83	8,00	12,24	6,54	9,00
	H-testi	0,611			0,680			0,178			3,688		
	p	0,737			0,712			0,915			0,158		
	Çocuğun babasının eğitim düzeyi	Lise ve altı ¹	35,77	15,89	33,00	13,37	5,64	12,00	8,70	4,18	8,00	13,70	7,03
Ön lisans ²		38,71	16,52	38,50	14,34	5,65	14,00	9,16	4,11	8,00	15,21	8,17	14,50
Lisans ve sonrası ³		34,29	14,09	28,50	13,52	5,22	12,00	8,64	3,65	8,00	12,14	6,47	9,00
H-testi		1,480			0,838			0,441			6,324		
p		0,477			0,658			0,802			0,042		
Bonferroni		-			-			-			2>1		
Hane içerisindeki aylık ortalama		Asgari Ücret	43,61	19,85	39,50	16,78	7,22	15,50	9,39	4,88	8,00	17,44	8,75
	17.000 TL	34,69	13,53	32,00	13,66	5,40	13,00	8,57	3,98	8,00	12,46	6,41	9,00

ma gelir	25.50 0 TL	35, 57	14, 99	32, 00	13, 39	4, 9 2	12, 00	8, 7 7	3, 9 1	8, 0 0	13, 41	7, 2 6	9,0 0
	34.00 0 TL	37, 35	16, 84	33, 50	14, 09	5, 6 3	13, 00	9, 6 2	4, 4 5	8, 0 0	13, 65	7, 7 3	9,0 0
	34.00 0 TL üzeri	31, 15	10, 84	28, 00	12, 25	4, 4 5	12, 00	7, 9 0	2, 6 6	8, 0 0	11, 00	4, 9 1	9,0 0
	H-testi	5,495			5,849			2,496			8,219		
	p	0,240			0,211			0,645			0,084		
	En çok vakit geçirdi ğiniz teknol ojik alet	Cep telefo nu	36, 51	15, 01	32, 00	14, 06	5, 4 1	13, 00	9, 0 4	3, 8 8	8, 0 0	13, 41	7, 0 8
Diğer		30, 87	14, 69	24, 00	11, 68	4, 9 3	10, 00	7, 3 9	3, 6 8	6, 0 0	11, 81	6, 8 7	8,0 0
U-testi		1650,000			1672,000			1721,000			1895,500		
p		0,009*			0,011*			0,017*			0,076		
Çocuğ un cinsiye ti	Kadın	35, 86	15, 05	31, 00	13, 84	5, 2 5	12, 00	8, 8 3	3, 7 7	8, 0 0	13, 19	7, 4 3	9,0 0
	Erkek	35, 27	15, 16	31, 00	13, 48	5, 5 4	12, 00	8, 6 9	4, 0 0	8, 0 0	13, 09	6, 7 3	9,0 0
	U-testi	4013,000			3926,500			4034,000			4091,500		
	p	0,641			0,478			0,682			0,798		
Çocuğ un yaşı	15	36, 75	14, 25	33, 00	13, 99	5, 1 7	12, 00	9, 3 3	3, 7 7	8, 0 0	13, 43	6, 9 3	10, 00
	16	34, 76	16, 15	30, 00	13, 84	6, 0 6	12, 00	8, 6 2	4, 0 4	8, 0 0	12, 29	7, 2 4	8,0 0
	17	33, 64	16, 19	26, 50	13, 00	5, 0 5	12, 00	7, 8 6	4, 1 7	7, 0 0	12, 79	7, 6 2	9,0 0
	18	35, 15	15, 03	33, 00	12, 96	5, 4 1	12, 50	8, 1 2	3, 5 5	7, 5 0	14, 08	6, 7 2	13, 00
	H-testi	3,315			1,584			6,253			4,527		
	p	0,346			0,663			0,100			0,210		

Çocuğ un sahip olduğ teknol ojik alet	Akıllı Telefo n	35, 23	15, 41	31, 00	13, 52	5, 4	12, 00	8, 7	4, 0	8, 0	12, 92	7, 2	9,0 0
	Diğ er	36, 73	13, 87	38, 00	14, 15	5, 1	13, 50	8, 6	3, 3	8, 0	13, 93	6, 2	13, 00
	U-testi	2568,000			2583,500			2790,000			2351,500		
	p	0,324			0,349			0,812			0,076		

*p<0,05 H-testi: Kruskal Wallis H testi U-testi: Mann Whitney U testi M: Medyan

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş Çocuğ
Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğ
unun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Katılımcı çocukların baba eğitim düzeylerine göre sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan düzeltilmiş Bonferroni testi sonucunda; baba eğitim düzeyi Ön lisans olan katılımcıların sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanlarının baba eğitim düzeyi Lise ve altı olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların en çok vakit geçirdiği teknolojik aletlere göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Kontrol kaybı alt boyutu ve Daha fazla online kalma isteği alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). En çok vakit geçirdiği teknolojik alet cep telefonu olan katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Kontrol kaybı alt boyutu ve daha fazla online kalma isteği alt boyutu puanlarının en çok vakit geçirdiği teknolojik alet diğer olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların eğitim düzeyi, hane içerisindeki aylık ortalama gelir, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun sahip olduğu teknolojik alet değişkenlerine göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları, kontrol kaybı alt boyut puanları, daha fazla online kalma isteği alt boyut puanları ve sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

4.5.Sürekli Değişkenler ve Ölçekler Arası İlişkiler

Tablo 9: Sürekli değişkenler ve ölçekler arası ilişkiler

Ölçekler ve Boyutları		Yaş	İnternette geçirilen günlük ortalama süre	Çocuğun bir gün içerisinde internet kullanım süre
Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği	ro	0,105	-0,004	0,353**
	p	0,155	0,959	0,000
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	ro	-0,057	0,177*	0,052
	p	0,447	0,017	0,482
Kontrol kaybı	ro	-0,072	0,185*	0,064
	p	0,333	0,012	0,388
Daha fazla online kalma isteği	ro	-0,081	0,159*	0,023
	p	0,274	0,032	0,755
Sosyal ilişkilerde olumsuzluk	ro	0,057	0,132	0,058

	p	0,446	0,075	0,435
Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği	ro	-0,113	-0,059	-0,004
	p	0,128	0,425	0,957
Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama	ro	-0,062	-0,026	-0,036
	p	0,401	0,729	0,631
Dijital Medya Risklerinden Koruma	ro	-0,131	-0,039	0,005
	p	0,076	0,598	0,942

*p<0,05   **p<0,01   ro: Spearman korelasyon katsayısı

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Katılımcıların internette geçirdikleri günlük ortalama süre ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında (ro:0,177; p<0,05), Kontrol kaybı alt boyut puanları arasında (ro:0,185; p<0,05), Daha fazla online kalma isteği kaybı alt boyut puanları arasında (ro:0,159; p<0,05) istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Katılımcıların çocuğun bir gün içerisinde internet kullanım süre ile Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (ro:0,353; p<0,01).

4.6.Ölçekler Arası İlişkiler

Tablo 10: Ölçekler arası ilişkiler

Ölçekler ve Boyutları		Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği	İnternet Bağımlılık Ölçeği	Kontrol kaybı	Daha fazla online kalma isteği	Sosyal ilişkilerde olumsuzluk	Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği	Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama	Dijital Medya Risklerinden Koruma
Aile Çocuk İnternet Bağımlı	ro	1,000							
	p	-							

İlk Ölçeği									
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	ro	0,432**	1,000						
	p	0,000	-						
Kontrol kaybı	ro	0,453**	0,952*	1,000					
	p	0,000	0,000	-					
Daha fazla online kalma isteği	ro	0,424**	0,892*	0,797**	1,000				
	p	0,000	0,000	0,000	-				
Sosyal ilişkilerde olumsuzluk	ro	0,332**	0,874*	0,768**	0,699**	1,000			
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	-			
Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği	ro	0,011	-0,071	-0,054	-0,002	-0,089	1,000		
	p	0,881	0,336	0,467	0,974	0,233	-		
Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama	ro	-0,256**	-0,148*	-0,110	-0,088	-0,220*	0,735*	1,000	
	p	0,000	0,045	0,139	0,234	0,003	0,000	-	
Dijital Medya Risklerinden Koruma	ro	0,131	-0,033	-0,025	0,018	-0,012	0,913*	0,433*	1,000
	p	0,078	0,656	0,736	0,808	0,871	0,000	0,000	-

*p<0,05   **p<0,01   ro: Spearman korelasyon katsayısı

Kaynak: Çelikbaş, E. (2023). 15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi)

Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında ($r=0,432$; $p<0,01$), Kontrol kaybı alt boyut puanları arasında ($r=0,453$; $p<0,01$), Daha fazla online kalma isteği alt boyut puanları arasında ($r=0,424$; $p<0,01$), Sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları arasında ($r=0,332$; $p<0,01$) istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,256$; $p<0,01$).

Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,148$; $p<0,05$).

Katılımcıların Sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları ile Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,220$; $p<0,01$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulguların literatürdeki benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlarla birlikte yorumlanması ve değerlendirilmesi yer almaktadır. Araştırma Bursa ilinde 15-18 yaş çocukları olan annelerle yapılmıştır. Araştırmada annenin internet bağımlılığı ile çocuğunun internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Aynı zamanda annenin dijital ebeveynlik tutumu ile çocuğun internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Ölçek sonuçları çocukların cinsiyeti, annenin eğitim düzeyi, hane geliri gibi değişkenlerle farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır.

Bu bölüm dört başlık altında değerlendirilmiştir;

- Aile-Çocuk İnternet Bağımlılığı ve Sosyo Demografik Değişkenlerin Karşılaştırılması
- Annenin İnternet Bağımlılığı ile Çocuğun İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması
- Annenin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ile Annenin İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması

5.1.1.Aile-Çocuk İnternet Bağımlılığı ve Sosyo Demografik Değişkenlerin Karşılaştırılması

Bu bölümde araştırmaya katılan katılımcıların Aile- Çocuk İnternet Bağımlılığı sorularına verdikleri cevaplar ile sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılardan elde edilen bulgularda annenin eğitim düzeyinin aile-çocuk internet bağımlılığı değişkeniyle bir farklılık olmadığını göstermektedir. Günaydın (2021), araştırmasında annenin eğitim düzeyi ile aile-çocuk internet bağımlılığı değişkeni arasında bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Eğitim seviyesi yüksek olan anneler eğitim seviyesi düşük olan annelere göre daha

yakından teknolojiyi takip etmektedirler. Bu sebeple eğitim seviyesi yüksek olan annelerin çocukları rol model etkisiyle birlikte küçük yaşlarda teknolojiyle tanışmaktadırlar. Eğitim seviyesi düşük olan annelerin ise çocuğun teknolojiyle ihmal edilmesi sonucu ortaya çıkarmaktadır. Bu sebepler, annenin eğitim seviyesi ile çocuğun internet bağımlılığı arasında bir farklılık oluşmamasına neden olduğu düşünülmektedir. Annenin eğitim durumu ile çocuğun internet bağımlılığını inceleyen literatürdeki başka bir araştırmada yine annenin eğitim durumu ile çocuğun internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Akay, 2023). Bu sonuç literatürdeki benzer araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (Günaydın, 2021).

Aile-çocuk internet bağımlılığı ölçeği ölçek ve alt ölçek puanları çocuğun yaşına göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu araştırmada çocuğun yaşı ile internet bağımlılığı düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Araştırmanın dar bir yaş grubu sınırlaması olması sebebiyle 15 ve 18 yaş arasındaki çocukların benzeri internet bağımlılığı sonuçlarına sahip olduğu düşünülmektedir. Ancak literatürde yapılan benzeri bir çalışmada çocuğun yaşı ile internet bağımlılığı düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir. Günaydın (2021), 12 ve 17 yaş aralığındaki çocuklara sahip olan annelerle gerçekleştirdiği anne – çocuk internet bağımlılığı arasındaki ilişkide anlamlı bir fark bulmuştur. İnternet bağımlılığının alt boyut puanlarına bakıldığında ‘sosyal soyutlanma’ ve ‘işlevsellik’ alt boyutlarının yaş ilerledikçe yükseldiği görülmektedir.

Katılımcıların yaş dağılımları incelendiğinde, 34-56 aralığında ve ortalama $43,17 \pm 4,27$ olduğu; İnternette geçirilen günlük ortalama süre dağılımları incelendiğinde, 0,17-13 aralığında ve ortalama $3,08 \pm 2,09$ saat olduğu; Çocuğun bir gün içerisinde internet kullanım süre dağılımları incelendiğinde, 0,50-13 aralığında ve ortalama $3,85 \pm 2,07$ saat olduğu görülmektedir. Bu bağlamda annenin internette geçirdiği süre çocuğunun internette geçirdiği süreyi etkilediği söylenebilir. Günlük internette geçirdiği süre ile çocuğunun günlük internette geçirdiği süre pozitif yönlü bir ilişkiye sahiptir. Doğan ve Döger (2023), yaptıkları araştırmada annelerin günlük internette geçirdikleri süre ile çocuklarının günlük internette geçirdikleri süre arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Doğan ve Döger’in (2023), yapmış olduğu araştırma sonucu ile bu araştırmanın sonucu tutarlılık göstermektedir. Anne ile çocuk arasındaki

internet bağımlılığını araştıran diğer bir diğer araştırmada Yaylacı'nın (2019) araştırmasıdır. Araştırma sonucunda çocukların internet bağımlılığı ile annelerin internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Çocukla kurulan iletişimde annenin ebeveyn olarak babaya göre daha fazla olduğu düşünülecek olunursa annenin teknolojiye ayırdığı vakitte çocuk için serbest, boş bir zaman oluşacaktır. Bu zaman boşluğunda çocukta anneyi rol model olarak görmesinin bir sonucu olarak teknolojik aletlere vakit ayırarak zaman geçirmesi beklenen bir sonuç olacaktır (Doğan ve Döğner, 2023). Manap (2020) Dijital ebeveynlik üzerine yapmış olduğu araştırmasında telefon kullanırken çocuk için olumsuz model olmasının akıllı telefon kullanma süresi ile anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde araştırmanın literatürdeki benzer araştırmalarla paralellik sağladığı görülmektedir.

Babanın eğitim seviyesi ile aile çocuk internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelendiğinde babanın eğitim seviyesi ile aile-çocuk internet bağımlılığı arasında bir farklılık bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde eğitim düzeyi yüksek olan babalar ile çocuklarının internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ahmadi (2014), internet bağımlılığı ile ilgili yapmış olduğu çalışmada eğitim düzeyi doktora olan babaların çocuklarının internet bağımlılık düzeyinin daha yüksek olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcıların hane içerisindeki aylık ortalama gelir değişkenine göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları, kontrol kaybı alt boyut puanları, daha fazla online kalma isteği alt boyut puanları ve sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Günaydın (2021), araştırmasının sonucunda ailenin aylık geliri ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Günaydın'ın (2021), araştırma sonucu bu araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

5.1.2. Annenin İnternet Bağımlılığı ile Çocuk İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması

Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında ($r:0,432$; $p<0,01$), Kontrol kaybı alt boyut puanları arasında ($r:0,453$; $p<0,01$), Daha fazla online kalma isteği alt boyut puanları arasında ($r:0,424$; $p<0,01$), Sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları arasında ($r:0,332$; $p<0,01$) istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu bağlamda annenin internet bağımlılığı düzeyinin artması ile çocuğun internet bağımlılığı düzeyinin arttığı, annenin internet bağımlılığı düzeyinin az olduğu durumlarda da çocuğunun internet bağımlılığının azalacağı söylenebilir. Yaylacı (2019), ebeveyn- çocuk ilişkisinde internetin etkilerini incelediği araştırmasında ebeveynin internet kullanımı ile çocuğunun internet kullanımı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Selin ve Döğner (2023), ebeveyn ve çocuk internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında da annenin günlük teknolojik cihazlarda geçirdiği süre ile çocuğunun günlük teknolojik cihazlarda geçirdiği süre arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonuçlarla araştırmanın literatürdeki paralel çalışmalar arasında benzerlik gösterdiği sonucuna varılmaktadır. Çocuğun bakımının üstlenilmesinde öncelik gösteren anneler, internette geçirdikleri süre ile çocuklarını etkilemektedirler. Aynı zamanda Bandura'nın (1925) çevreyi gözlemleyerek öğrenmeyi ifade eden sosyal öğrenme kuramı da bu sonucu desteklemektedir. Annesinin davranışlarını gözlemleyerek çocukların kendi davranışlarına şekil vermeleri olası bir davranış olacaktır.

5.1.3. Annenin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ile Çocuğun İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması

Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Ölçeğinin alt boyutu olan Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Manap (2020), Dijital Ebeveynlik Farkındalığı üzerine yapmış olduğu araştırmasında dijital ebeveynlik farkındalığının çocukların internet bağımlılığı üzerinde önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Anneler çocuklarının internette fazla zaman

geçirmelerinin çeşitli risklere sebep olacağını farkındadırlar (Yılmaz, Mutlu Bayraktar, & İnan Kaya, 2017). Bu risklerden korunmak için korunma kilitleri gibi önleyici yöntemler kullanılmaktadır (Yaylacı, 2019). Bu bilgilerin ışığında annenin dijital farkındalığının arttıkça çocukta algılanan internet bağımlılığı düzeyini etkilediği söylenebilir. Bu araştırmanın sonucu ile literatürdeki benzer çalışmaların tutarlılık gösterdiği görülmektedir.

5.2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın problemi; “Dijital ebeveynlik farkındalığı ele alınarak 15-18 yaş çocuğu olan annelerin internet bağımlılık düzeyi ile çocuğunun internet bağımlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusu bu araştırmanın problemi oluşturmaktadır.

Araştırmada ortaya konulan hipotezler test edilmiş olup şu sonuçlara ulaşılmıştır;

H1: Annenin internet bağımlılığı ile çocuk internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık vardır. **(Kabul edilmiştir)**

Araştırma sonucunda katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulundu.

H2: Dijital ebeveynlik farkındalığı düzeyi ile annenin internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık vardır. **(Kabul edilmiştir)**

Araştırma sonucunda katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Ölçeğinin alt boyutu olan Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H3: Dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocuğun internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık vardır. **(Kabul edilmiştir)**

Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H4: Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin yaşı arasında anlamlı bir farklılık vardır. **(Kabul edilmemiştir)**

Katılımcıların aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

H5: Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır. **(Kabul edilmemiştir)**

Katılımcıların aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile annenin eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

H6: Aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır. **(Kabul edilmemiştir)**

Katılımcıların aile – çocuk internet bağımlılığı düzeyi ile ailenin gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

SONUÇLAR

1. Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
2. Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile Kontrol kaybı alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
3. Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile Daha fazla online kalma isteği alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
4. Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile Sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
5. Katılımcıların Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları ile Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
6. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

7. Katılımcıların Sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları ile Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

8. Katılımcıların eğitim düzeyi, çocuğun babasının eğitim düzeyi, hane içerisindeki aylık ortalama gelir, en çok vakit geçirdiğiniz teknolojik alet, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun sahip olduğu teknolojik alet değişkenlerine göre Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları, Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği puanları, Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama alt boyut puanları, Dijital Medya Risklerinden Koruma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

9. Katılımcıların eğitim düzeyi, hane içerisindeki aylık ortalama gelir, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun sahip olduğu teknolojik alet değişkenlerine göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları, kontrol kaybı alt boyut puanları, daha fazla online kalma isteği alt boyut puanları ve sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

10. Katılımcı çocukların baba eğitim düzeylerine göre sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır.

11. Katılımcıların en çok vakit geçirdiği teknolojik aletlere göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Kontrol kaybı alt boyutu ve Daha fazla online kalma isteği alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır.

ÖNERİLER

Araştırmacılara öneriler:

1. Bu araştırma Bursa ilinde yaşayan anne ve çocuklar ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın sınırlılıklarının genişletilerek yapılması önerilir.
2. Bu çalışmada anne ve çocuğun internet bağımlılığı incelenmiştir. İnternet kullanım nedenlerinin de dâhil edilmesi önerilir.

Kurum ve kuruluşlara öneriler:

1. Okul, kurs gibi eğitim veren kurumlarda dijital medya okuryazarlığı konusunda eğitimci semineler düzenlenebilir.
2. Okul, kurs gibi eğitim veren kurumlarda internetin faydalı kullanımına yönelik çalışmalar yapılması önerilir.
3. Okul, kurs gibi eğitim veren kurumlarda dijitalleşmenin doğurduğu tehdit ve riskler hakkında eğitimci çalışmaların yapılması önerilir.

Ailelere öneriler:

1. Annelerin dijital medya okurluğu hakkında bilgi sahibi olmaları önerilebilir.
2. Annelerin çocukların internet kullanımına yönelik kurallar koymaları ve denetlemeleri önerilebilir.
3. Annelerin dijital risk ve dijital istismar hakkında bilgi sahibi olmaları önerilebilir.
4. Annelerin dijitalleşmenin getirdiği risklerin farkında olarak bilinçli internet kullanımı hakkında bilgi sahibi olmaları ve çocuklarına aktarmaları önerilebilir.
5. Çocukların internet kullanımının annelerin kontrol ve denetiminde olması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Abreu, M., Pontes, H., Pontes, F., Carvalho, P. d., Kato, A. d., Fonseca, F., Neto, N. (2012). Clinicopathological analysis of head and neck chondrosarcoma: three case reports and literature review. *The International Journal of Oral & Maxillofacial Surgery*.
- Akay, E. (2023). Dijital ebeveynlik tutumları ile ergenlerde internet bağımlılığı ve duyguları yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Konya: Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü.
- Akbaş, Ö. Z., & Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies-Social Sciences*, s. 2245-2265.
- Akbıyık, C., & Karadüz, A. (2014). Beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon reklamlarına yönelik alımlamalarının eleştirel düşünme düzeylerine göre karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), s. 159-190.
- Akman, A. Ö., Çakır, B. Ç., & Kocabaş, C. N. (2021). Çocukların sosyal medyadaki dijital ayak izleri: mahremiyet ihlalinde hassas noktalar. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 15(6), 553-555.
- Alptekin, Z. M. (2020). Dijitalleşme ve dijital sosyal sorumluluk iletişimi. *Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli Dergisi*, 3(2), s. 136 - 155.
- Altı, D. (2021). Patolojik internet kullanımı ve bağımlılığa dönüşümü. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), s. 99-110.
- Alyanak, B. (2016). İnternet bağımlılığı. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*, 8(5), s. 20-24.

- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), s. 55-67.
- Arnas, Y. A. (2005). 3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(4), s. 59-66.
- Ayas, T., & Horzum, M. B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), s. 46-57.
- Balcı, F., & Gergin, N. (2008). Medya ve çocuk. *Medya ve çocuk rehberi*, 1, 145-170.
- Balcı, Ş. & Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencilerinin arasında internet bağımlılığı. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 5-22.
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational behavior and human decision processes*, 50, 2, 248-287.[Öz düzenlemenin sosyal bilişsel teorisi. Örgütsel davranış ve insan karar süreçleri]
- Batıgün, A. D., & Hasta, D. (2010). internet bağımlılığı: yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), s. 213-219.
- Blythe, J. M. (2013). Cyber security in the workplace: understanding and promoting behaviour change. *January 2013 Conference: proceedings of Chitaly 2013 Doctoral Consortium*. İtalya.[İşyerinde fiber güvenlik: davranış değişikliğini anlamak ve teşvik etmek]
- Bostancı, M. (2019). Dijital ebeveynlerin sosyal medyada mahremiyet algısı. *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 10(38), s. 115-128.
- Bulgurcu, K. (2021). Dijital çocuk, yazarlar kemal sayar ve sezin benli. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, 4(1), s. 220-225.

- Bütüner, S. Ö. (2008). Büyüköztürk, Ş. (2007) sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. 7(1), s. 6-8.
- Canbek, G., & Sağıroğlu, Ş. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği . *Politeknik Dergisi*, 10(1), s. 33-39.
- Ceyhan, E. (2008). *Ergen ruh açısından bir risk faktörü: internet bağımlılığı*. Anadolu Üniversitesi Makale Koleksiyonu:
<https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/14907> adresinden alındı
- Davis, R. A. (2011). *A cognitive - behavioral model of pathological Internet use*. Science Direct: [http://dx.doi.org/10.1016/S0747-5632\(00\)00041-8](http://dx.doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8) adresinden alındı[Patolojik internet kullanımının bilişsel-davranışsal bir modeli]
- Doğan, D. A., & Döğer, S. S. (2023). Annelerin dijital ebeveynlik tutumları ile aile-çocuk internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 9(1), s. 1-14.
- Eastin, M. S., & S.Greenberg, B. (2006).Parenting the internet. *Oxfrod Academic*. academic.oup: <https://academic.oup.com/joc/article-abstract/56/3/486/4102569?redirectedFrom=fulltext&login=false> adresinden alındı[İnternette ebeveynlik]
- Ekşi. Arıcan, T., & Yaman, G. (2016). Ekşi, H., Arıcan, T. & Yaman Meslek lisesi öğrencilerinin riskli davranışlarının yordayıcısı olarak sosyal görünüş kaygısı ve mükemmeliyetçilik. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 527-545.
- Elektrikinfo. (2019). <https://elektrikinfo.com/dijitallesmenin-onemi-ve-faydaları/> adresinden alındı

- Erturgut, R. (2010). İnternet temelli uzaktan eğitimin örgütsel, sosyal, pedagojik ve teknolojik bileşenleri. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(2), s. 79-85.
- Eu Kids Online . (2011). *Avrupa çevrimiçi çocuklar projesi*. www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/research/eu-kids-online/participant-countries/TurkeyExeSum.pdf adresinden alındı
- Gedik, R. (2020). Üniversite öğrencilerinde aleksitimi, depresyon ve internet bağımlılığı ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Genel, M. (2014). Etkili bir propaganda aracı olarak medyanın bireylerin siyasal tercihine etkisi: yalova ili örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 45-60.
- Goldberg, I. (2006). Psychom / Internet addiction disorder: Diagnostic criteria.: <http://www.Psychom.net/iadcriteria.html> adresinden alındı[İnternet bağımlılığı bozukluğu: tanı kriterleri]
- Günaydın, E. (2021). 12-17 Yaş çocuğu olan annelerin ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi ve dijital ebeveynlik tutumu ile çocuklarında internet bağımlılığı arasındaki ilişki. (*Yüksek Lisans Tezi*). Ulusal Tez Merkezi .
- Hansen, L., & Nissenbaum, H. (2009). Digital disaster, cyber security and the copenhagen school1. *International Studies Quarterly*, 53, 1155-1175.
- Hofmann, S. G., & Asmundson, G. J. (2013). The science of cognitive therapy. *Behavior Terapy*, 199-212.
- Kandell, J. J. (1998). Internet addiction on campus: the vulnerability of college students. *Cyber Psychology & Behavior*, 1, 11-17.

Cyberpsychology&behavior: <http://doi.org/10.1089/cpb.1998.1.11> adresinden alındı

- Kandır, A., & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
- Karaman, H., & Ayhan, H. (2021). Çocuğa yönelik teknolojik ihmal ve istismar. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 8(1), 43-59.
- Kaya, G. İ. (2021). Dijital çağda çocuk yetiştirme ve eğitim: değişen roller. İnsan ve İnsan Dergisi. *İnsan ve İnsan Dergisi*, 8(27), 83-100.
- Kelleci, M. (2008). İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(3), 253-256.
- Khodabakhsh, A. (2013). Internet addiction among iranian adolescents: a nationwide study. *acta medica iranica. Internet addiction among iranian adolescents: a nationwide study. acta medica iranica*, 467-472. Tahran, İran: Baqiyatallah university of medical sciences.
- Kurt, A., & Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20-34.
- Kurt, A., Çilkaya, B., & Erşan, E. E. (2022). Bir devlet üniversitesi öğrencilerinde internet bağımlılığı ve ilişkili faktörler. *Bozok Tıp Dergisi*, 12(4), 94-104.
- Kuzu, A. (2011). İnternet ve aile. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9-32.
- Livingstone, S., & Bober, M. (2005). Uk children go online . *Economic and Social Research Council*.

- M.Prensky. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon, NCB University Press*, 9(5), 1-10.
- Manap, A. (2020). Anne babalarda dijital ebeveynlik farkındalığının incelenmesi, Doktora Tezi. *İnönü Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Masullo-Chen, G. (2013). Don't call me that: a techno- feminist critique of the term mommy blogger . *Mass Communication and Society*, 16, 510-532.
- Raosoft.N.D. (2022). *Raosoft, n.d., Sample size calculator*. Raosoft, n.d., Sample size calculator: <http://www.raosoft.com/samplesize.html> adresinden alındı
- Öğün, M. N., & Kaya, A. (2013). Siber güvenliğin milli güvenlik açısından önemi ve alınabilecek tedbirler. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 9(18), 145-181.
- Öteleş, F., & Merey, Z. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital etik kavramına ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1302-1323.
- Özcan, N. (2021). Dijital etik üzerine nitel bir araştırma. *Gençlik Araştırma Dergisi*, 9(25), 89-108.
- Özkaya, P. (2023). Dijital dünyada çevrimiçi riskler: bilişim suçları ve mağdur çocuk . *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 13-42.
- Polat, H., Kök, B., & Tekeli, M. (2019). 12-18 yaş arası çocuklarda sorunlu internet kullanımı . *Bağımlılık Dergisi*, 20(2), 61-71.
- Rogers, M. (1995). Diffusion of innovations (Fifth Edition). *New York: Free Press* .
- S.Söyler, & Kaptanoğlu, A. Y. (2018). Sanal uyuşturucu: İnternet. *Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 37-46.
- S.Tunca. (2019). Modern çağda siber güvenlik kavramı. *Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1-7.

- Selçuk, A. (2022). Dijital oyunlar. Çocuk ve Denge TRT Akademi. *Trt Akademi*, 7(16), 1120-1133.
- Shapira, N. A., Goldsmith, T. D., Keck, J. P., Kosla, U., & Mcelroy, S. (2000). ShaPsychiatric features of individuals with problematic internet use. *J Affect Disord. Journal of affective disorders*, 57(1-3), 267-72.
- Ulusdasdemir, D., & Küçük, S. (2021). Siber zorbalığın önlenmesinde önemli bir kavram: dijital ebeveynlik ve pediatri hemşireliği. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 54-70.
- Vural, B., & Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: ege üniversitesi iletişim fakültesi 'ne yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 3348-3382.
- We Are Social. (2023). *We Are Social Digital 2022: the global state of digital in october 2022* . <https://wearesocial.com/us/blog/2022/10/the-global-state-of-digital-in-october> adresinden alındı
- Y.Öztürk. (2020). Dijital okuryazarlık hakkında lise öğrencilerinin kendilerine ve anne-babalarına yönelik görüşleri kırkkale ili örneği. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Yay, M. (2019). *Dijital ebeveynlik. İstanbul: Yeşilay Yayınları*.
- Yaylacı, B. (2019). Okulöncesi çocuklarda ebeveyn çocuk ilişkisinin internet kullanımını üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yen, J., Ko, C., Yen, C., Chen, S., Chung, W., & C.Chen. (2008). Psychiatric symptoms in adolescents with Internet addiction: comparison with substance use. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 9-16.

- Yılmaz, Ö., Mutlu Bayraktar, D., & İnan Kaya, G. (2017). Ebeveynlerin dijital medyadaki risklere yönelik bilgi düzeyleri ve dijital ebeveyn eğitimi. *International Educational Technology Symposiu- IETS-2017*, (s. 129-130).
- Young, K. (1999). Evaluation and treatment of internet addiction. *VandeCreek L, Jakson TL (Eds). Innovations of Clinical Practice Volume, 17*, 30-60.
- Young, K. (1999). Internet addiction: evaluation and treatment. *Student British Medical Journal*, 351-352.
- Young, K. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist*, 402-415.
- Yurdakul, K., Dönmez, O., F.Yaman, & Odabaşı, H. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*.

EKLER

EK- A

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

Toplantı No	Toplantı Tarihi	Toplantı Saati	Toplantı Yeri
2023 – 04	19.04.2023	14.00	Online

KARAR NO: 2023-04-117: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 211403033 numaralı Elif ÇELİKBAŞ' ın "15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi İle Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki" konulu çalışması görüşüldü yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 18.01.2023 tarih ve 2023-02 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR

BİRİM Etik Kurul Başkanlığı, 19.04.2023 TARİHİ 2023 – 04 ETİK KURUL TOPLANTI TUTANAĞI KARAR ÖRNEĞİ

Cihangir Mah. Şehit Jandarma Komando Er Hakan Öner Sokak No:1 34310 Avcılar / İSTANBUL
Tel: (+90212) 422 70 00 Faks: (+90212) 422 74 01
www.gelisim.edu.tr <https://birim.gelisim.edu.tr> birim@gelisim.edu.tr

KYS.YD.004 / 4.08.2022 / 0 / 4.08.2022

1/1

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket Dr. Öğr. Üyesi Esra Savaş danışmanlığında ‘15-18 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve İnternet Bağımlılığı Düzeyi ile Çocuğunun İnternet Bağımlılığı Düzeyi Arasındaki İlişki’ adlı yüksek lisans tez çalışmasına veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Bursa ilinde en az bir tane 15-18 yaş çocuğu olan çalışan annelerin yanıtlayacağı sorulara verilecek cevaplar yalnızca bilimsel olarak kullanılacaktır.

Anket IV bölümden oluşmaktadır. I. Bölüm Kişisel Bilgiler, II. Bölüm Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği, III. Bölüm Aile Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği, IV. Bölüm İnternet Bağımlılığı Ölçeğidir.

Lütfen ölçeklerde size uygun olan bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Şimdiden ilgi ve desteğiniz için teşekkürler.

Elif ÇELİKBAŞ

İstanbul Gelişim Üniversitesi

Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

1.Cinsiyetiniz?

- Kadın
- Erkek

2. Kaç yaşındasınız?

- 20-25
- 25-30
- 35-40
- 45-50
- 55-60

3.Eğitim düzeyiniz?

- İlkokul
- Ortaokul
- Lise

- Lisans
- Yüksek Lisans

4. Çocuğun babasının eğitim düzeyi?

- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Lisans
- Yüksek Lisans

5. Çalışıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

6. Hane içerisindeki aylık ortalama geliriniz?

- Asgari Ücret
- 6000-10000
- 10000-15000
- 15000-20000
- 20000 ve üstü

7. İnternette günlük ortalama geçirdiğiniz süre?

- 1 saatten az
- 1-2 saat
- 2-3 saat
- 3-4 saat
- 4 saatten fazla

8. En çok vakit geçirdiğiniz teknolojik alet?

- Cep telefonu
- Tablet
- Diz üstü bilgisayar
- Televizyon
- Diğer

*Bu bölümdeki soruları 15-18 yaş arasındaki çocuğunuz adına cevaplayınız?

1. Cinsiyetiniz?
  - Kadın
  - Erkek
2. Yaşınız?
  - 15
  - 16
  - 17
  - 18
3. Hangi teknolojik alete sahipsiniz?
  - Akıllı Telefon
  - Tablet
  - Laptop
  - Televizyon
  - Diğer
4. Bir gün içerisinde internet kullanım süreniz?
  - 0-1 saat
  - 1-2 saat
  - 2-3 saat
  - 3-4 saat
  - 5 saat ve üzeri

AİLE – ÇOCUK İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ

AİLE-ÇOCUK İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ						
Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise “Devamlı (5)”, hiçbir zaman doğru değilse “Hiçbir Zaman (0)” olacak şekilde işaretleme yapınız. Lütfen her bir maddeyi okuyunuz ve doğru bir şekilde cevaplayınız...	Uygun Değil (0)	Nadiren (1)	Ara Sıra (2)	Çoğunlukta (3)	Çok Sık (4)	Devamlı (5)
1-Hangi sıklıkla çocuğunuz aile üyeleri ile vakit geçirmek yerine internette zaman harcamayı tercih eder?	0	1	2	3	4	5
2. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette zaman harcamak için günlük ev işlerini ihmal eder?	0	1	2	3	4	5
3. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne yaptığını sorduğunuzda savunmacı ya da gizemli olur?	0	1	2	3	4	5
4. Hangi sıklıkla çocuğunuz interneti kullanmadan öncesine göre yorgun ve bitkin görünür?	0	1	2	3	4	5
5. Hangi sıklıkla çocuğunuz internetteki kullanıcılarla yeni arkadaşlıklar kurar?	0	1	2	3	4	5
6. Hangi sıklıkla çocuğunuz odasında yalnız başına bilgisayarda oyun oynayarak zaman geçirir?	0	1	2	3	4	5
7. Hangi sıklıkla çocuğunuzun internet ortamında harcadığı süreden şikayet edersiniz?	0	1	2	3	4	5
8. Hangi sıklıkla çocuğunuzun notları internette harcadığı süreden dolayı düşer?	0	1	2	3	4	5
9. Hangi sıklıkla çocuğunuz interneti keşfettiğinden beri diğer insanlardan uzak durur?	0	1	2	3	4	5
10. Hangi sıklıkla çocuğunuz internete bağlı kalması için koyduğunuz zaman sınırına uymaz?	0	1	2	3	4	5
11. Hangi sıklıkla çocuğunuz başka bir şey yapmadan önce e-postasını (e-mail) denetler?	0	1	2	3	4	5
12. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne kadar süre kaldığı ile ilgili uyarılarınıza öfke nöbetleri oluşturur?	0	1	2	3	4	5
13. Hangi sıklıkla çocuğunuz aksini söylemenize rağmen gizlice internete bağlanırken bulursunuz ?	0	1	2	3	4	5
14. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette iken rahatsız edildiğinde kontrolünü kaybeder, bağırır ya da rahatsız olmuş gibi hareketler yapar?	0	1	2	3	4	5
15. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette bağlı değilken internetle ilgili bir şeyler yapar görünür?	0	1	2	3	4	5
16. Hangi sıklıkla çocuğunuz yapmaktan hoşlandığı hobi ve/veya dışarıda bir etkinlik yapmak yerine internette zaman geçirmeyi seçer?	0	1	2	3	4	5
17. Hangi sıklıkla çocuğunuz arkadaşları ile birlikte dışarı gitmek yerine internet ortamında zaman geçirmeyi seçer?	0	1	2	3	4	5
18. Hangi sıklıkla çocuğunuz internetten yeni tanıştığı arkadaşlarından telefon çağrıları alır?	0	1	2	3	4	5

İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Aşağıda internet kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için doğru olan ifadenin üzerine (X) işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.		(1) Hiç uygun değil	(2) Biraz uygun	(3) Uygun	(4) Oldukça uygun	(5) Tamamen uygun
1.	İnternete uzun süreli bağlanmadığımda aklım internetle meşguldür.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	İnternete bağlı olup çevrimiçi olmadığımında aklım sürekli olarak internete takılıp kalıyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Çok uzun süre internetten uzak kalmışsam, huzursuz ve sinirli oluyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	İnternette önceden planladığımdan daha çok zaman harcıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	İnternette birkaç dakikalığına sörf yapmayı girip, bir türlü bırakamıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	İnternette geçirdiğim zamanı azaltmayı denedim ama sonuç alamadım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	İnternet için harcayabileceğim paradan çok daha fazlasını harcıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	İnternette geçirdiğim zaman, başlangıçtaki dönemle karşılaştırılınca gitgide artıyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	İnternete daha fazla zaman ayırma isteğim, geçmişe göre sürekli artıyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Başlangıçta sadece yapmam gereken işler için çevrimiçi etkinliklere vakit ayırırken, şimdi internete daha fazla zaman ayırıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	İnternet etkinlikleri günlük yaşamımı giderek daha fazla yönlendiriyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	İnternet kullanmaya başladığımdan beri, bazı arkadaşlarım benden uzaklaştı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Çok değer verdiğim kişiler, internette çok fazla zaman harcadığımdan benden şikâyetçi oluyorlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Okul/meslek/aile ve benzeri yaşamımdaki verimliliğim internet kullanmam yüzünden azalıyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	Çok değer verdiğim kişiler bende, internet kullanmaya başladığımdan beri olumsuz yönde değişiklikler olduğunu söylüyorlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	İnternette daha fazla zaman geçirebilmek için sık sık sorumluluklarımı aksatıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	İnternet yüzünden bazen randevularımı kaçıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	Çevrimiçi dünyayı keşfettiğim andan itibaren başkalarıyla daha az zaman geçiriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	İnternete öylesine sık ve yoğun meşgul oluyorum ki bazen işverenlerimle /okulla /aile bireyleri ve benzeri ile sorunlarım oluyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

DİJİTAL EBEVEYNLİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği

	Tamamen Katılıyorum (5)	Katılıyorum(4)	Kararsızım (3)	Katılmıyorum (2)	Hiç Katılmıyorum (1)
Ölçekte, maddelerde ifade edilen görüşlere yönelik onaylamayı göstermek için "tamamen katılıyorum" (5) ve "katılıyorum" (4) ifadeleri; görüşleri onaylamamayı göstermek için ise "hiç katılmıyorum"(1) ve "katılmıyorum"(2) ifadeleri kullanılmıştır. Maddeler hakkında olumlu veya olumsuz bir görüşün bulunmadığını belirtmek için ise "kararsızım"(3) ifadesine yer verilmiştir.					
1) Çocuğumun teknolojik araçları faydalı bir amaç için kullanması beni memnun eder	5	4	3	2	1
2) Çocuğumun teknolojik araçları kullarırma konusundaki pratikliği beni memnun eder	5	4	3	2	1
3) Çocuğumun teknolojik araçları kullarırması sonucu, çevresi ile iletişiminin azalabileceğini düşünüyorum.	5	4	3	2	1
4) Çocuğumun teknolojik araçları kullarırmasının neden olabileceği zararlar beni endişelendirir.	5	4	3	2	1
5) Çocuğumun dersleriyle ilgili yapacağı çalışmalarda teknolojik araçlara başvurması hoşuma gider.	5	4	3	2	1
6) Çocuğumun teknolojik araçları kullarırma becerilerini artırması beni memnun eder	5	4	3	2	1
7) Çocuğumun teknolojik araçları kullarırken karşılaşılabileceği riskler beni kaygılandırır.	5	4	3	2	1
8) Çocuğumun teknolojik araçları kullarırken geçirdiği zamanı değerlendirilemem gerektiğini düşünürüm	5	4	3	2	1
9)Çocuğumun teknolojik araçları saatlerce kullanması hoşuma gitmez.	5	4	3	2	1
10) Çocuğumun teknolojik araçları kullarırma becerilerine sahip olmasının, geleceği için gerekli olduğunu düşünürüm.	5	4	3	2	1
11) Teknolojik araçları, ödevleri dışında kullanmasının çocuğumun okul başarısını olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	5	4	3	2	1
12) Teknolojik araçları ailenin ortak etkinliklerinde (eğlence, iletişim, gibi) kullanmak hoşuma gider.	5	4	3	2	1

EK- E

DİJİTAL EBEVEYNLİK TUTUM ÖLÇEĞİ İZİN METNİ

Re: Ölçek Kullanım İzni Hk.

 Gamze İnan
Kime: Siz

10.03.2023 Cum 11:32

 DijitalEbeveynlik (1).pdf

Elif Merhaba,

Çalışmanızda ölçeği kullanabilirsiniz. Ekte puanlama ile ilgili kısımlar ve maddeler işaretli olarak ölçek makalesini size gönderiyorum.

İyi çalışmalar.
Gamze İnan

On Tue, 7 Mar 2023 at 21:21, Elif KARABUBER < > wrote:

Gamze hocam merhaba ,

İstanbul Gelişim Üniversitesi Psikoloji YL (tezli) öğrencisiyim.
Tezimde ölçeğinizi kullanmak için izninizi rica ediyorum.

Saygılarımla,
Elif ÇELİKBAŞ

İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ İZİN METNİ

Re: Ölçek Kullanım İzni Hk.

 Özgen Korkmaz
Kime: Siz 16.02.2023 Per 23:51

Elbette kullanabilirsiniz. Kolay gelsin

16 Şub 2023 Per, saat 23:50 tarihinde Elif KARABUBER < > şunu yazdı:
Sayın hocam merhaba,

İstanbul Gelişim Üniversitesi Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Öğrencisiyim.
Araştırmamda İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nizi kullanmak için izninizi rica ediyorum.

Saygılarımla,
Elif ÇELİKBAŞ

--
Prof. Dr. Özgen KORKMAZ
Amasya Üniversitesi Teknoloji Fakültesi
Bilgisayar Mühendisliği Bölümü

AİLE – ÇOCUK İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEK İZİN METNİ

Re: Ölçek Kullanım İzni HK.

 Kime: Siz 17.02.2023 Cum 06:35

2023-02-16 23:41, Elif KARABUBER yazmış:

- > Sayın hocam merhaba ,
- >
- > İstanbul Gelişim Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans
- > Öğrencisiyim.
- > Aile- Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeğinizi tezimde
- > kullanmak için izninizi rica ediyorum.
- >
- > Saygılarımla,
- > Elif ÇELİKBAŞ

Merhaba, izin verilmiştir. Kolaylıklar.

Prof. Dr. Necmi ESGI

Tokat GaziOsmanPasa University
Faculty of Education
The Department of Computer and Instructional Technology Education
Tasliciftlik Campus / Tokat /Turkey

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı: ÇELİKBAŞ Elif

Uyruğu: T.C

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek Lisans	İ. Gelişim Üniversitesi	2023
Lisans	İstanbul Üniversitesi	2022
Lise	Beşiktaş Lisesi	2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2019 – 2023	Bursa Sınav Koleji	Anaokulu Öğretmeni

Yabancı Dil: İngilizce

Yayımlar:

Hobiler: Araştırma yapmak, kitap okumak, tenis oynamak

